

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΔΙΟΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπάρχη μεγαλοπρεπέστερον βιομηχανικὸν καθ' ὅλον τὸν μέχρι τοῦδε βίον τῆς ἀνθρωπότητος ἔργον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον τόσον σταθερῶς ἐνασχολεῖ ἤδη τὸν ἀνώτερον ἐπιχειρηματικὸν κόσμον. Εἶναι ἡ διόρυξις τοῦ Ἴσθμου τοῦ Παναμαῶ, ὅστις ἐνόησε τὴν βόρειον μετὰ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, τὴν ἐπιμήκη δηλαδὴ χερσόνησον, ἣτις διασχίζουσα τοὺς ὠκεανούς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ ἑνὸς ἡμισφαιρίου μέχρι σχεδὸν τοῦ ἄκρου τοῦ ἑτέρου ἡμισφαιρίου, φαίνεται ὡς φραγμὸς ἐξ ἀνωτέρας προνοίας διὰ τὴν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ὑπερωκεάνειον συγκοινωνίαν. Ἄρκει ἡ σημείωσις, ὅτι διὰ τῆς διορύξεως τοῦ Ἴσθμου τῆς Ἀμερικῆς αἱ ναυτικαὶ ὁδοί, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὠκεανοῦ εἰς τὸν ἕτερον, συντομεύονται κατὰ 3,000 λεύγας, ὅπως ἐγερθῆ ἡ ἀπορία παρ' ἐκάστω ἐνώπιον τῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν κέκτηται ἡ μικρὰ αὐτῆ πνευματικὴ δύναμις, τὴν ὁποίαν ὁ Δημιουργὸς ἀνεφύσησεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πλάσμα του, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τοῦτο τὴν ἐργασίαν τῆς δημιουργίας καὶ τῆς μεταβολῆς.

Κατὰ τὴν 15 Μαΐου ε. ἔ. συνῆλθεν ἐν Παρισίοις τὸ Διεθνὲς Συνέδριον, ὅπερ ἡ μεγάλη τοῦ Λεσέψ διορυκτικῆς δόξα συνέπηξε διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ γιγαντώδους ἔργου τῆς διορύξεως τοῦ Παναμαῶ. Πεισισμένος ὁ Κ. Λεσσέψ περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς διορύξεως ταύτης κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς

εις τὸν ἄλλον ὠκεανόν, καὶ βέβαιος περὶ τῶν εἰσοδημάτων τὰ ὅποια ἤθελεν αὐτὴ ἀσφαλίσαι εἰς τοὺς μετόχους τῆς ὀργανιστέας παγκοσμίου ἐταιρίας, πρὶν προκαλέσῃ τοὺς κεφαλαιούχους καὶ τοὺς ἐπιχειρηματίας εἰς συγκρότησιν αὐτῆς, ἔκρινε πρέπον νὰ γνωσθῇ ἡ γνώμη τῶν ἐπισημοτέρων μηχανικῶν καὶ καταστατικῶν, καὶ τῶν σοβαροτέρων ἐπιχειρηματιῶν τοῦ κόσμου. Συνελθόντες δὲ οὗτοι ἐν τῷ Διεθνῆϊ Συνεδρίῳ διηρέθησαν εἰς πέντε Ἐπιτροπὰς, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἐμελέτησε τὸ ζήτημὰ τῆς διορύξεως τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις, σχετικὰς πρὸς τὸ εἰσόδημα τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς. Ἴδου τὰ ἐξαγόμενα τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐπιτροπῶν τούτων :

Αἱ Ἐπιτροπὴ (Καταστατικὴ). — 5 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια τόνων θὰ ἀντιπροσωπεύσωσι πιθανῶς τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τῶν δύο ὠκεανῶν καὶ 2 ἑκατομμύρια τόνων θὰ ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, τὸ ὅλον 7 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια τόνων. Προσθετέον ὅτι ὑπολογίζονται οἱ τόνοι ὅπως καταχωροῦνται ἐν τῇ ἐπισήμῳ καταστατικῇ, ὁδηγῶν καθαροί, ἐπομένως τὸ ἀνωτέρω ἄθροισμα αὐτῶν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς κατὰ τὸ τρίτον σχεδὸν μικρότερον τοῦ τῶν χονδρῶν τόνων, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ τῶν πραγματικῶν τόνων. Ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν εἶναι ἀδιάφορος διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ εἰσοδήματος τῆς Διώρυγος.

Βᾶ Ἐπιτροπὴ (Οἰκονομικὴ). — Τὸ μέλλον διαφυλάττει ἡμῖν πλείονας τῆς μιᾶς εὐτυχεῖς ἐκπλήξεις, περιοριζόμεθα δὲ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος σημείωσιν τῆς σπουδαιοτάτης εἰς χρόνον οἰκονομίας, τὴν ὁποίαν ἡ ναυτιλία θὰ πραγματοποιήσῃ διὰ τῆς Διώρυγος τῆς Ἀμερικῆς. Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ὦσι τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια ἡ Ἰσπανικὴ Ἀμερικὴ θὰ πορυσθῇ ἐκ τοῦ βοσπόρου τούτου τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀνοίξωσι, αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀρκτικῆς Ἀμερικῆς θέλουσι, καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις, αἱ πρῶται ὠφελθῆν ἐκ τῆς Διώρυγος ταύτης. Ἢδὴ ἐκπλήττουσι τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐπιδητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῶν ἐμπορίου· θὰ

τὸν ἐκπλήξωσι κατὰ πολὺ περισσότερον ἀκόμη, ὅταν ἀνοιχθῇ ἡ διωκεάνειος Διώρυξ.

Γᾶ Ἐπιτροπὴ (Ναυτιλία). — Παραδεχομένη αὕτη τοὺς τόσον ὀρθοὺς καὶ τόσον ἀκριβεῖς λόγους τοῦ Κ. Φερδινάνδου δὲ Λεσσέψ, ἐκτιμᾷ ὅτι τὸ σύστημα τῆς διώρυγος δι' ἀναβάσεων καὶ καταβάσεων τοῦ ὕδατος δὲν πρέπει νὰ γείνη δεκτὸν, εἰμὴ ἐν ἡ περιπτώσει ἀποδειχθῇ ἀνέφικτος ἡ ἐκτέλεσις διώρυγος τῆς αὐτῆς πρὸς τὴν ἐκατέρωθεν θάλασσαν ἐπιφανείας, προσθέτει δὲ ὅτι ἡ διώρυξ ὑπὸ ὑπονομευτικῶν θόλων δὲν πρέπει νὰ γείνη δεκτὴ, εἰμὴ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ συσώρευσις τῶν τεχνικῶν δυσκολιῶν ἢ ἡ ἐξόγκωσις τῶν δαπανῶν ἤθελε καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἐν ὑπαίθρῳ διώρυγα.

Δᾶ Ἐπιτροπὴ (Τεχνικὴ). — Ἀναχωροῦσα ἐκ τῆς ἐπόψεως δι' ἣν ἐσυστήθη αὕτη, εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἡ διωκεάνειος Διώρυξ πρέπει νὰ διευθυνθῇ ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Λιμὸν πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ Παναμᾶ καὶ συνιστᾷ εἰδικῶς κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θαλασσίας Διώρυγος ἐν σταθερᾷ ὕδατος ἐπιφανείᾳ.

Εἱ Ἐπιτροπὴ (Ἔσοδα καὶ ἔξοδα). — Ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς προεξοφλήσεως τοῦ μέλλοντος καὶ ὑπολογίζουσα, κατὰ μόνους τοὺς ἔρους τοὺς ὁποίους ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία δύνανται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἀποτελέσωσι, τὸ ἄθροισμα τῶν τόνων τῶν διαμετακομιζομένων μεταξὺ τῶν δύο ὠκεανῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἔκρινεν ὅτι δύναται νὰ παραδεχθῇ τὸν ἀριθμὸν 6 ἑκατομμύρια τόνων ὡς ἐκφράζοντα τὴν χωρητικότητα τῶν πλοίων, τὰ ὅποια ἤθελεν διαβῆ τὴν Διώρυγα κατὰ τὸ 1879, ἐὰν αὕτη ἐδίδοτο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τούτῳ ἡ πέμπτη Ἐπιτροπὴ ὑπῆρξεν εὐτυχῆς, συναντηθεῖσα ἐν ὁμοφωνίᾳ μετὰ τῶν πορισμάτων τῆς πρώτης Ἐπιτροπῆς, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ τῆς κοινῆς γνώμης, ἣτις κατ' ἐπανάληψιν ἐξεδηλώθη ἐν τῷ Συνεδρίῳ. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζωτικὸν ζήτημα τῶν ἐξόδων, ἡ Ἐπιτροπὴ, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ἀπὸ ἰσχυρᾶς ἀναλογίας τοὺς μέσους ἔρους τῶν διαφόρων σχεδιογραμμῶν, θεωρεῖ ὡς πιθαν-

νήν τήν κατά προσέγγισιν δαπάνην 600 εκατομμυρίων φράγκων ἐν μέσῃ περιόδῳ ὀκτώ ἐτῶν. Πειπεισμένη ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι εἶναι ἀπολύτως συμφέρον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως νὰ πληρώνηται εἰς τὸ δαπανηθησόμενον κεφάλαιον τόκος τις καθ' ἑλλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τῆς Διώρυγος καὶ πρὶν ἢ αὕτη δώσῃ εἰσοδήματα, ἐκτιμᾷ τὸν τόκον τοῦτον εἰς 5 τοῖς % καὶ τὴν ὀνομαστικὴν αὔξησιν τοῦ κεφαλαίου εἰς 25 τοῖς %. Τὰ ἔξοδα τῆς καλλιέργειας τῆς Διώρυγος ὑπολογίζονται κατὰ μέσον ὄρον, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πρακτικῆς τοῦ Σουεζ, εἰς 6 εκατομμύρια φράγκων. Τὸ ἄθροισμα τῶν ἐνιαυσίων δαπανῶν διὰ τὰς ὑποχρεωτικὰς τῆς Διώρυγος ὑπηρεσίας, ἀφαιρούμενον ἀπὸ τοῦ εἰς 90 εκατομμύρια φράγκων ὑπολογιζομένου ἀκαθάριστου εἰσοδήματος, ἀρίνουσι διαθέσιμον καθαρὸν εἰσόδημα 42 εκατομμυρίων.

Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ πορίσματα τῶν εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, τὰς ὁποίας συνέστησε τὸ Διεθνὲς Συνέδριον εἰς μελέτην καὶ ἐξακρίβωσιν τοῦ μεγάλου ζητήματος τῆς Διώρυγος τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ δὲ τὴν 29 Μαΐου ἐ.ε. συνελθὼν τὸ Συνέδριον τοῦτο εἰς γενικὴν συνέλευσιν, μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπιτροπῶν, παρεδέχθη διὰ ψήφων 74 κατὰ 8 τὴν ἐπομένην ἀπόφασιν: — Τὸ Συνέδριον ἐκτιμᾷ ὅτι ἡ διώρυξις διωκεανείου Διώρυγος σταθερᾶς ἐπιφανείας ὕδατος, τόσοσιν ἐπιθυμητῇ ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, εἶναι δυνατὴ καὶ ὅτι ἡ θαλασσία αὕτη Διώρυξ ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαραιτήτους εὐκολίας τῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς χρησιμοποίησεως, τὰς ὁποίας πρὸ πάντων δεόν νὰ προσφέρῃ τοιοῦτου εἶδους διάβασις, πρέπει αὕτη νὰ διευθυνθῇ ἀπὸ τοῦ κόλπου Λιμὸν εἰς τὴν ἀκτὴν Παναμᾶ.

Μετὰ τὰ διδόμενα ταῦτα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης εἰς ὅ,τι δύνανται αὐταὶ ἐπὶ τοιούτων θεμάτων νὰ ἔχωσι μᾶλλον μεμελετημένον καὶ μᾶλλον ἐξηκριβωμένον, ἢ νομισματικὴ οἰκονομία, ἣτις θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς οἰκονομίας τοῦ χρόνου καὶ τῆς διὰ τῆς διώρυγος ἐξασφαλίσεως τῆς ναυτιλίας, ὑπολογίζεται εἰς 80 φράγκα καθ' ἕκαστον τόνον διαμετακομιζόμενον.

Τὸ τιμολόγιον τῶν διὰ τῆς Διώρυγος διαβάσεων ὑπολογίζεται εἰς 15 φρ. κατὰ τόνον, ὄντων πολὺ τούτου σημαντικωτέρων τῶν ἐκ τῆς Διώρυγος πλεονεκτημάτων τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας.

Μόνον τὸ ἐκ τῶν 15 φράγκων τούτων καθ' ἕκαστον τόνον διοδίων εἰσόδημα τῆς Διώρυγος θὰ χορηγήσῃ ἐνιαύσιον ἀκαθάριστον εἰσόδημα, ἐπὶ 6 εκατομμυρίων τόνων, 90 εκατομμύρια φράγκων, ἐκ τῶν ὁποίων ὡς εἶδομεν 47 εκατομμύρια ἀπομένουσι καθαρὸν εἰσόδημα εἰς διανομὴν πρὸς τοὺς μετόχους τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀναλογούντος τοῦ μερίσματος εἰς 11 1/2 τοῖς % ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. — Ἄλλ' ἐκτός τοῦ ἐκ τῶν διοδίων εἰσοδήματος τῶν 90 εκατομ. φρ. πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσιν ἰδιαιτέρως καὶ αἱ ἐξῆς ἐπὶ 99 ἔτη πρὸς τὴν παγκόσμιον ἑταιρίαν παραχωρήσεις τῆς ἰδρύσεως καὶ εἰσπράξεως, κατὰ τὴν διάβασιν τῆς Διώρυγος καὶ τὰ λιμενικὰ παραρτήματα αὐτῆς, δικαιωμάτων φάρου, ἀγκυροβολήσεως, ναυτιλίας, ἐπισκευῆς, ναυκληρίας, ρυμουλκίας, ἀποθήκης καὶ σταθμεύσεως· περιπλέον δὲ 5 εκατομ. στρεμμάτων ἐθνικῶν γαιῶν μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς περιεχομένων, ὅπουδήποτε ἐπεθύμει αὐτὰ ἡ ἑταιρία.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ὑπολογισμοὶ καὶ τοιαῦται αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν πρόκειται νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ἡ μεγάλη ἰδέα τῆς θαλασσίας διώρυγος τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Ρίπτων τις βλέμμα ἐταστικὸν ἐπὶ τοῦ χάρτου τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς γῆς, σταματᾷ ἐπὶ τῆς νοητῆς γραμμῆς ἣτις ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης λαῶν διὰ τοῦ Γιβραλτάρ ὀδηγεῖ πρὸς τὴν μελετωμένην Διώρυγα. Ἐπειδὴ εἶναι αὕτη μεσημβρινωτέρα, συμβαίνει ὥστε ἐν πολλοῖς ἢ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν λαῶν τούτων καὶ αὐτῆς νὰ εἶναι συντομωτέρα τῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἀγγλίας συγκοινωνίας. Ὁ σπουδαιότερος κλῆρος ἀνήκει εἰς τὸ Γαλλικὸν ἐμπόριον ἴσως βαθμηδὸν ἐξεγερθῆ ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ ἡ τῶν παρελθόντων χρόνων Ἰσπανικὴ ἀκμὴ, ὅπως εὕρη τὰς παλαιὰς τῆς πρὸς τὸν νέον κόσμον ὁδοὺς τελειοποιημένας ὑπὸ τῆς νεωτέρας τοῦ χρόνου

μεγαλοφυΐας. Καί καθόσον εἴμεθα εἰς τὸ στάδιον τῶν υποθέσεων καὶ τῶν ἐλπίδων, ἔρχεται καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἔποψις αὐτῶν μεταξὺ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, πρὸς τὸν ὁποῖον εἰσέτι δὲν ἀγωνίζονται αὐταὶ τὸν καλὸν τῆς γειτνιασεως ἀγῶνα, καὶ τοῦ νέου ρεύματος τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ στομίου τῆς Μεσογείου θαλάσσης πρόκειται νὰ ἐνεργήσῃ ἐλόκληρον ἐμπορικὴν ἐπανάστασιν διὰ τῆς διωρύξεως τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐλπίδες μακρυναί, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔλθῃ ἡ διοικητικὴ σειρά τῶν ἀνδρῶν τοῦ μέλλοντος, ὅπως διανοίξωσι καὶ πρὸς τὸν ἐν ἀμαρτίαις καὶ ἀπογοητεύσεσι σαλευόμενον Ἑλληνικὸν ὄριζοντα.

ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΩΝ.

Ἡ ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ λειτουργία τοῦ κεφαλαίου εἶναι τοιαύτη, ὥστε λαοί, τῶν ὁποίων ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία διατελεῖ ἔτι ἐν σπαργάνοις, μικρὰν ἔχουσι δύναμιν πρὸς κατακυριεύσιν τοῦ ὕλικου κόσμου. Ἐκ φυσικῆς συνεπείας συγχρόνως ἡ ἐπιστήμη μικρὰν ἀνάπτυξιν κέκτηται ἐν τοιοῦτοις λαοῖς. Λαοὶ ὀπισθοδρομικοὶ ἀρκοῦνται εἰς τῶν προχείρων ἀναγκῶν τὴν ἐκπλήρωσιν. Ἡ μέθοδος τῆς ζωῆς αὐτῶν κανονίζεται κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἐντυπώσεων, καθ' ἃ ἡ διαδοχὴ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς σταθερῶς ἐπαναλαμβανομένων φαινομένων ἐκπλήττει τὴν φαντασίαν. Ἐνῶ ἡ κυνηγετικὴ, ἡ ποιμενικὴ καὶ ἡ γεωργικὴ εἶναι ὁ κύριος τύπος τῶν ἀρχαῖκῶν ἐποχῶν, ἡ χειροτεχνικὴ, ἡ μηχανικὴ καὶ ἡ ἐμπορικὴ εἶναι ὁ πρωτεύων χαρακτήρ τῶν πεπολιτισμένων. Ὅ,τι διακρίνει τὰς ἐποχὰς ταύτας εἶναι ἡ εὐκινησία, μεθ' ἧς ἐν τῇ δευτέρᾳ νέοι ἀδιακόπως ὀρίζοντες ἀναπτύσσονται εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύμα-

τος. Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ταύτης.

Μόνον ἀφ' ἧς τεθῶσι τὰ θεμέλια τῆς οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς χώρας, δύναται αὕτη νὰ συντηρήσῃ σπουδαίαν τάξιν ἐπιστημόνων, τῆς ὁποίας τὰ ἔργα κατὰ τοσοῦτον ἐκτιμῶνται, καθόσον ἀναπτύσσεται πλειότερον ἀφ' ἑνὸς ἢ ἀξία καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ συνειδησις τῆς ἀναγκαιότητος αὐτῶν. Ἡ τεχνικὴ ἀνατροφή τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκείνη δὲν ἐξέρχεται ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός· συναναπτύσσεται μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς ἔθνικῆς ζωῆς στοιχείων καὶ τελειοποιεῖται, ὅσον ἡ ἐνέργεια αὕτη διαιρεῖται καὶ υποδιαιρεῖται. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, ὑπάρχει καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς ἡ ἀμοιβαιότης τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ. Τὸ δὲ πνεῦμα τῶν ἐπιχειρήσεων, πιστὴ ἔκφρασις τῆς κοινωνικῆς ὑγείας, σπεύδει πρὸς διάκρισιν τῶν ἀκμαίων πολιτισμῶν. Αὐτὸ σχηματίζει τὰς μεγάλας ἐκείνας δεξαμενάς τοῦ πλοῦτου τῶν γνώσεων καὶ τοῦ πλοῦτου τῶν χρημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν βιωτικῶν περιστάσεων ποτίζονται αἱ ἀνάγκαι συμπασης τῆς κοινωνικῆς βιομηχανίας. Χώρα, μὴ ἔχουσα τοιαύτας δεξαμενάς, ὑπενθυμίζει τὴν ἀνυδρον ἐκείνην γῆν, ἣτις στηρίζει τὰς ἐλπίδας τῆς εἰς μόνον τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ.

Ἐκαστος δύναται νὰ σχηματίσῃ οἰανδήποτε ἀρέσκειται ἰδέαν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν στοιχείων τούτων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ· ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι ἡ μεταλλουργικὴ βιομηχανία κέκτηται εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὴν ἀνάγκην τῆς συμπτώσεων ὅλων. Ὑποθέτοντες δὲ ἕκαστον τόπον, οἷος πράγματι εἶναι, νομίζομεν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνικῆς μεταλλουργίας περιέχει ἐν ἑαυτῷ ἔποψιν σπουδαιοτάτην ἐκ τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν κοινωνικῶν περιστάσεων. Εἶναι τολμηρὸν, ἀλλὰ κατὰ τινὰ βαθμὸν δύναται αὕτη νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν. Ἡ ἀκμὴ τῆς τελευταίας ὀφείλεται εἰς τὸν μεταξὺ ἰδιοκτητοῦ, πλοιάρχου καὶ ναύτου συνεταιρισμόν. Λαοὶ τῆς κράσεως τοῦ ἡμετέρου δὲν δύναται ἵνα συναγωνισθῶσι πρὸς τὴν ἀκρί-

βειαν τῶν μηχανῶν. Ἐννοοῦσι πλειότερον ἀπὸ συμφέρον ἢ ἀπὸ καθήκον. Δύνασθε νὰ τοὺς ἐνθουσιάσητε προσωρινῶς, ποτὲ νὰ τοὺς διευθύνητε σταθερῶς. Ὁμοιάζουσι τοὺς ἵππους, οἵτινες ἔχουσι τὸ ἰδίωμα ἵνα δάκνωσι τοὺς χαλινούς. Μὴ νομίση τις, ὅτι τοιοῦτοι λαοὶ δὲν μεγαλουργοῦσι, διότι κατὰ περιέργον τρόπον περισσοτέρας σελίδας τῆς ἱστορίας κατέχει ἡ ζωὴ αὐτῶν. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐν τόσῳ μικρῷ χρόνῳ ἐξετέλεσε τόσον μέγала ἔργα, ὅσον τὸ Ἑλληνικὸν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας του.

Ἐν τοιοῦτοις λαοῖς ὁ χωρισμὸς τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἔχει τι καθ' ὑπερβολὴν δύσκολον. Ὁ κεραμεὺς ἔχει τὰς αὐτὰς ιδέας, τὰς ὁποίας ἔχουσι καὶ οἱ πρῶτοι τῆς πολιτείας ἄρχοντες· τῷ λείπει μόνον ὁ τρόπος τῆς ἐκθέσεως. "Ἴνα εἶπη τις, «εἰ δὲ ὠθᾶσθαι ἔγωγε καὶ σε εἰς ἐκεῖ κατὰ», θὰ κινήσῃ τὸν γενικὸν γέλωτα. Ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους ἡ ἐθνικὴ ζωὴ ἐκτιλίσσει τὰ ἑαυτῆς φαινόμενα: ὁ φυσικὸς οὗτος νόμος, ὅστις ἀπέτελεσε τὴν ψυχὴν τοῦ συνεταιρισμοῦ ἐπὶ τῆς ναυτιλίας, διατὶ νὰ μὴ ἀποτελέσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς μεταλλουργίας; Μήπως ἐπ' ἀμφοτέρων δὲν πρόκειται περὶ ἐπιχειρήσεων, τῶν ὁποίων τὸ αἶσιον ἀποτέλεσμα ἐξαρτᾶται, ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῆς τύχης καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς συμπράξεως ἰδιοκτητῶν, κεφαλαιούχων, διευθυντῶν καὶ ἐργατῶν; Ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία, τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐπεδαρύνετο διὰ τῶν μεγάλων τοῦ πληρώματος μισθῶν, ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ τὴν ἀκμὴν, εἰς ἣν ὠδήγησεν αὐτὴν ἢ εἰς τὸ κέρδος μετοχῆ ὄλων. Ἡ γενικὴ τότε προσοχὴ συγκεντροῦται εἰς ἓνα σκοπὸν ὑπὸ τὸ ἐλαττήριον τοῦ πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα συμφέροντος.

Ἡ ἄρμονία τοῦ οὐχὶ ὑπὸ ἀνέφελον οὐρανόν, ὡς μαρτυροῦσι διάφορα κοινωνικὰ συμπτώματα, ἀναπτυσσομένου νεωτέρου τῶν ἐθνῶν βίου, γρήγορα ἢ ἀργά θὰ μελετηθῇ ἐπὶ τῆς βίας τοιαύτης τινὸς συμπράξεως ὄλων τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τοῦ τελευταίου βιομηχανικοῦ προϊόντος μέχρι τοῦ ἀνωτάτου τῆς ἐθνικῆς ζωῆς ἔργου. "Ἴνα περιορισθῶμεν δὲ εἰς

μόνην τὴν σφαίραν τῆς βιομηχανίας, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ ὑπὸ τὰ σκότη αὐτῆς, λαοὶ αὐστηρᾶς πειθαρχίας ἤρχισαν ἀπὸ τινος σταθερῶς νὰ προαισθάνωνται τὸ τέρμα τῆς ὑπακοῆς. Ἄλλ' ἐὰν ὑπάρχωσι ζητήματα, τῶν ὁποίων ἔπρεπε πάντοτε αἱ κοινωνίαι νὰ ἀποφεύγωσι οὐχὶ τὴν λύσιν ἀλλὰ τὴν θέσιν διὰ τῆς ἀπὸ μακρᾶς ἐποχῆς προαισθήσεως, ὑποθέτομεν ὅτι δύναται νὰ εὐρεθῇ τρόπος ἐξομοιώσεως μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ ἡμερομίσθιον μὲν εἶναι καρπὸς τοῦ ἐμφύχου κεφαλαίου, ὁ τόκος δὲ καρπὸς τοῦ ἀψύχου, ἵνα τὸ ὑπόλοιπον ἢ ἀνάλογον μέρος μετὰ τὸ δυνάμεων φίλων.

Πρόκειται περὶ ἐνώσεως μεταξὺ κεφαλαιούχου καὶ ἐργάτου, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος μέτοχος ὢν τῆς ἐπιχειρήσεως μεταβάλλεται εἰς νέον ὑπὲρ αὐτῆς πολυόμματον Ἄργον. Ἐχομεν κατὰ τοῦτο ἐν δεῖγμα λαμπρόν. Κατὰ τὸ 1863 ἐν τινι meeting τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ τῶν μεταλλείων τοῦ South Yorkshire ἔλεγον περὶ τοῦ ἰδιοκτήτου κ. Briggs, ὅτι «ἂν εἶχε κέρατα, θὰ ἦν ὁ Σατανᾶς ἐνσαρκωμένος!» Μίαν ἡμέραν, ἀπαυδήσας οὗτος ἐν τῷ πρὸς τὰς ἐργατικὰς ἐνώσεις ἀγωνί, συλλαμβάνει τὴν ιδέαν νὰ συνεταιρισθῇ μετὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ. Ἐκτιμηθέντος λοιπὸν τοῦ ἀνθρακωρυχείου εἰς 90,000 λιρ. στερ. διηρέθη εἰς 9,000 μετοχὰς, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τρίτον προσηρέθη εἰς τοὺς ἐργάτας, οἵτινες ἠδύνατο οὕτω διὰ μικρῶν οἰκονομιῶν (10 λιρ. στερλ.) νὰ μεταβληθῶσιν εἰς κυρίου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ κ. Briggs προέβη περισσότερον· ἐθεώρησε τὰ ἐταιρικὰ κεφάλαια ὡς ἀποτελούμενα ἐκ δύο στοιχείων· ἀφ' ἑνὸς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐργασίας τῶν μεταλλευτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ κεφάλαιον τῶν χρημάτων τῶν μετόχων. Λοιπὸν τὸ μὲν ἐργατικὸν ἡμερομίσθιον ἐπληρώνετο ὅπως καὶ ἐν τοῖς γειτονικοῖς μεταλλουργεῖσι (τόκος ἐξησαλισμένος), ὁ δὲ τόκος τῶν χρημάτων ὠρίσθη εἰς 10 τοῖς %, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ κέρδους κοινὸν ὠρίσθη μεταξὺ ἐργασίας καὶ κεφαλαίου. Ἐκαστος οὕτως ἐργάτης κατετάσσετο εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ κέρδους τούτου ἀναλόγως τοῦ ἐνιαυτοῦ αὐ-

του ἡμερομισθίου. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἀνώτερον πάσης ἐλπίδος. Ἡ οἰκονομικὴ τοῦ μεταλλείου δύναμις ἀνεπτύχθη μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὁμοιοῦσας. Τοιοῦτοτρόπως ὅταν οἱ ἐργάται φρέατός τινος τοῦ ἀνθρακωρυχείου Briggs καὶ Σας ἀπήτησαν αὐξήσιν μισθοῦ, ἀμέσως ἐγένετο συνέλευσις ὄλων τῶν ἐργατῶν, ἣτις ἀπεφάσισε τὴν ἀπόρριψιν τῆς αἰτήσεως. «Ὅταν δὲ (ἔλεγέ τις ἐξ αὐτῶν) ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ μεταλλείου παρατηρήσωμεν καρφίον, φυλάττομεν αὐτὸ κατὰ τὴν »μεταξὺ ἡμῶν παροιμίαν διὰ τὸ κέρδος τοῦ ἔτους» (ἰδ. Οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ Ἐργατικοὶ Συνεταιρισμοὶ ὑπὸ Comte de Paris 1869 σελ. 290—290).

Ὅσοι ὑποθέτουσι τὴν τοιαύτην ἐπὶ κοινῷ ἐπιχειρηματικῷ κέρδει σύμπραξιν τοῦ κεφαλαίου μετὰ τῆς ἐργασίας ὡς ἀσέβειαν πρὸς τὸ πρῶτον, πλανῶνται πλάνην δεινὴν. Ὅλα τὰ δικαιώματα εἶναι σεβαστὰ καὶ τὰ ἀρμονικὰ τῆς κοινωνίας συμφέροντα ἐπίσης. Παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτὴ ἡ ἰδέα τῆς ἀρχαιότητος, ὅτι ὁ ἐργάτης εἶναι ἀπλοῦν ὄργανον καὶ ὁ δούλος φύσει δούλος. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀμοιβαίων δυνάμεων καὶ ἡ κανονικὴ συμβίωσις αὐτῶν συντελεῖ νῦν τὸν ἐξοχώτερον κοινωνικὸν λόγον. Λαοὶ δὲ μὴ διαθέτοντες μεγάλην δύναμιν κεφαλαίου ἔπρεπε πάντως ἵνα μελετήσωσι τὰ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν αὐτῆς μέσα. Τοιοῦτοτρόπως ὑπολογιζομένων τῶν εἰς ἐργασίαν δαπανῶν τῆς ὑποχθονίου μεταλλευτικῆς εἰς 70 περὶ τοὺς % ἐπὶ τῆς ὀλικῆς δαπάνης, τί θὰ ἔλεγέ τις, ἐὰν δι' ἀποχρῶντως ἐξησφαλισμένου οἰκονομικοῦ ὄργανισμοῦ μέρος τοῦ κυκλοφοροῦντος τούτου κεφαλαίου ἐπέστρεφεν εἰς τὴν κεντρικὴν τῆς ἐπιχειρήσεως δεξάμεν ἢ ὑπὸ τὸ εὐρὺ τοῦ συνεταιρισμοῦ πνεῦμα; Ἐν τούτοις ἰδοὺ μέθοδος, τῆς ὁποίας ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις θὰ ἔτεινε εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκτέλεσιν μεγάλων ἐργῶν διὰ μικρῶν κατ' ἀρχὰς ἐφοδίων. Πόσον ἀρχαῖα καὶ πόσον πάντοτε νέα, διὰ τοῦτο δὲ ὀφείλουσα ἵνα δεικνύῃ ἐκάστοτε τοὺς ἐν τῇ πρακτικῇ τίτλους αὐτῆς ἡ ἀρχή

εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα γένοιτο!

Ἐν γένει ἡ δύναμις τοῦ συνεταιρισμοῦ δὲν εἰσῆλθεν ἔτι παρ' ἡμῖν ἐν τῇ κανονικῇ αὐτῆς ἀναπτύξει. Ἐὰν ἐκ πολλῶν σημείων τὸ μέλλον αὐτῆς ὑπόσχηται ὠραίας ἡμέρας, ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς μεταλλουργίας ἐχρησίμευσεν αὕτη μᾶλλον ὡς θέμα γοητείας ἢ ὡς σπουδαία τῶ ὄντι ἐπιχειρήσις. Ὅλος ὁ ἀγὼν περιστρέφεται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν μεταλλευτικῶν παραχωρήσεων. Τούτου λυομένου, τὰ λοιπὰ ἀφίνονται ἢ εἰς τὴν τύχην ἢ εἰς τὴν ἀνικανότητα.—Ἐν τούτοις ἐὰν ἐπιθεωρήσωμεν τὴν γενικὴν πορείαν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων, παρατηροῦμεν τὴν τάσιν αὐτῶν πρὸς συγκρότησιν οἰκονομικῶν, οὕτως εἰπεῖν, ὁμοσπονδιῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ παραγωγὴ τῆς ναυτιλίας ἔχει ἐν ἰδιαιτέρῳ ὄργανισμῷ τοὺς ἐργάτας, τοὺς ἰδικτήτας, τοὺς κεφαλαιούχους, τοὺς ἀσφαλιστάς καὶ τοὺς ἐμπόρους αὐτῆς· ἡ παραγωγὴ τῆς γεωργίας ἐπίσης, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς πᾶσα εἰδικὴ βιομηχανία ἀποτελεῖ ἐν τῇ καθολικῇ ἐνότητι ὄλον τι ἰδιαιτερον. Ὁ φυσικὸς οὗτος συνεταιρισμὸς εἶναι τὸ μυστήριον τῆς τελειοποιήσεως, διότι λειτουργεῖ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς διαιρέσεως τῶν ἐργῶν. Διὰ τί ἡ ἀρχὴ αὕτη νὰ μὴ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς καὶ τοῦ μεταλλουργικοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος;

Ο ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΤΟΚΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ.

Εἶναι περίεργος καὶ χαρακτηριστικὴ ἡ ἐν τῇ ὀθωμανικῇ κοινωνίᾳ συνύπαρξις πάντοτε δύο στοιχείων, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶναι προοδευτικὸν καὶ ὑποτεταγμένον, τὸ δὲ στάσιμον καὶ κυριαρχικόν. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ τόκου παρατηροῦμεν αὐτὸν ἀντιπαθῆ μὲν πρὸς τὴν δεσπόζουσαν φυλὴν, ἐλκυστικὸν δὲ πρὸς τὴν δεσποζομένην, μεθ' ὅλας τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἐν ταύτῃ ἀπαγορεύσεις. Ὡς ἱστορικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μνημεῖον τῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐθνικῆς οἰκονομίας δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡ εἰς τὸ 10ον ἐρώτημα τῶν πληρεξουσίων τῶν Συμμάχων Δυνάμεων «πόσος ἦτον ἐν Ἑλλάδι ὁ τόκος

πρὸ τοῦ 1821», ἐπομένη σχετικῇ ἐν ἔτει 1828 ἀπάντησις τοῦ Κυβερνήτου :

— Ὁ τουρκικὸς νόμος δὲν ἐσυγχώρει νὰ λαμβάνεται διάφορον ἐπὶ τῶν δανειζομένων χρημάτων· ἐκτὸς ἂν τὸ κεφάλαιον ἀνῆκεν εἰς ὄρφανὰ, τότε οἱ κριταὶ ἐδιόριζον πρὸς 10 τὰ % τὸν χρόνον. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ διάφορον τῶν χρημάτων δὲν ἦτο κανονισμένον, αὐτὸ ἤλλαζεν ἀπὸ 12 ἕως 30 τὰ ἑκατὸν, κατὰ τὰς περιστάσεις, τοὺς τόπους καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν δανειζομένων.

Εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου τὸ ἐμπόριον ὑπῆρχε τακτικόν, ἐν ἐνεργείᾳ, καὶ ὑπὸ τινα ξένην προστασίαν, τὸ πρῶτον διάφορον πρὸς 12 %, ἐφυλάττετο ὡς πρὸς τοὺς ἐμπορευομένους Ἑλληνας καὶ Εὐρωπαίους, πρὸς τοῦτοις καὶ ὡς πρὸς τοὺς μὴ ἐμπορευομένους ἢ διαγωγῇ καὶ τὰ πλούτη τῶν ὁποίων ὑπέσχοντο ὠφέλειαν ἰδιαιτέραν. Ἐξ ἐναντίας τὸ τελευταῖον διάφορον, πρὸς 30 τὰ %, δὲν ἐφυλάττετο παρὰ εἰς ἐκτάκτους τινὰς περιστάσεις, δηλαδὴ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Ἑλλάδος ὅπου ὑπῆρχον ὀλίγα κεφάλαια εἰς κυκλοφορίαν, καὶ ὡς πρὸς ὑποκείμενα τινα τῶν ὁποίων ἡ πολιτικὴ θέσις, ἢ ἡ ἰδιαιτέρα κατάστασις δὲν ἔδιδον ἀποχρῶσαν ἐγγύησιν.

Ἄλλ' ὅπου τὰ κεφάλαια εἶχον μεγαλητέραν κυκλοφορίαν, ὅπου τὰ περὶ ἐμπορίου δὲν ἠσφαλιζόντο ἀπὸ ξένην προστασίαν, ἢ ὅπου οἱ χρηματισταὶ ἐπανεπαύοντο εἰς τὸν χαρακτήρα ἢ τὴν κατάστασιν τῶν χρεωφειλετῶν των, ἐκεῖ τὸ διάφορον ἀνεβαίνειν ἕως 15 καὶ πολλάκις ἕως 18 τὰ %.

Ἄν δανειστῆς τις, προσκαλῶν τὸν χρεωφελέτην του ἐνώπιον τῶν Τούρκων δικαστῶν, ἐπαρρόησάξεν ἔγγραφον ἀπόδειξιν, ὅπου τὸ διάφορον ἐφαίνετο σημειωμένον χωριστὰ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον, οἱ κριταὶ ἀπήλλαττον τὸν χρεωφελέτην ὅλως διόλου τῆς πληρωμῆς τῶν διαφόρων, ἐκτὸς ἂν τὸ κεφάλαιον ἀνῆκεν εἰς ὄρφανὰ. Ἐκ τούτου προῆλθεν ἢ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καθ' ἑξαμηνίαν γινομένη ἀνανέωσις τῶν ὁμολογιῶν, ἐν αἷς ἐπροσθέτετο τὸ διάφορον εἰς τὸ κεφάλαιον.

ΝΥΚΤΕΡΙΝΑ ΑΣΥΛΑ ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ.

Κατὰ τὸ 1869 συνέστη ἐν Βερολίνῳ φιλανθρωπικὴ εἰσαγωγή νυκτερινῶν ἀσύλων διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, τῆς ὁποίας αἱ καταστατικαὶ πληροφορίες ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: Ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τέλους 1878 διενυκτέρευσαν ἐν τοῖς ἀσύλοις αὐτοῖς 548,919 ἄνδρας — 19,534 παῖδες — 1,108 βρέφη — 67,451 γυναῖκας — καὶ 70,555 νεάνιδες. Κατὰ μόνον τὸ 1878 διενυκτέρευσαν 120,720 ἄνθρωποι, ἤτοι 106,183 ἄρρενες καὶ 14,535 θήλειες. Αἱ δαπάναι τῆς ἐταιρίας ἀνέβησαν εἰς 201,222 μάρκων (= 1 $\frac{1}{2}$ νέας δραχμῆς) καλυφθεῖσαι ὑπὸ τῶν εἰς 481,939 μάρκ. ἀναβιβαζομένων κεφαλαίων τῆς ἐταιρίας, ἧτις ἀρχίσασα ἀπὸ μισθουμένων κτιρίων σήμερον λειτουργεῖ ἀπὸ ἰδιοκτητῶν αὐτῆς.

Κατὰ πρῶτον ὀργανίσθη τὸ γυναικεῖον ἀσυλον, ἡ περιγραφή τοῦ ὁποίου ἔχει ἀξιοσημείωτον εἰδικότητα καὶ δίδει γενικὴν περὶ τοῦ ὅλου ἔργου ἔννοιαν. Οἱ κοιτῶνες, ἕκαστος τῶν ὁποίων περιλαμβάνει 80 κλίνας, εἶναι εἰς τὰ ἄνω πατώματα, διαιρουμένου τοῦ ἰσογείου εἰς ἰδιαιτέρα χωρίσματα διὰ τὴν διεύθυνσιν, ἐντευκτήριον, νοσοκομεῖον, μαγειρεῖον, λουτρὸν καὶ πλυντήριον. Τὸ ἀσυλον τῶν γυναικῶν ἀνοίγει εἰς τὰς 6 ὥρας τὸ ἑσπέρας μέχρι τῆς 8 τῆς πρωίας τὸν χειμῶνα, καὶ ἀπὸ τῆς 7 ἑσπερινῆς μέχρι τῆς 7 πρωϊνῆς τὸ θέρος. Μέχρι τῆς 9 ὥρας τῆς πρωίας συγχωρεῖται ἢ ἐν τῷ ἀσύλῳ διαμονὴ διὰ τὰς θελούσας νὰ ἐργασθῶσι ἢ νὰ ἀναγνώσωσι (νήματα καὶ βελόνας, τεμάχια πανίων — βιβλία θρησκευτικὰ, καὶ ἀναγνωστικὰ, χάρτης καὶ γραφίδες προσφέρονται δωρεάν). Ἐκάστη γυνὴ εἰσερχομένη πλύνει τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις λούεται· ἐὰν τὰ φορέματά της εἶναι βεβρεγμένα ἢ ρυπαρά, ὀδηγεῖται εἰς ἀποξήρανσιν ἢ πλύσιν αὐτῶν. Πρὸ τοῦ ὕπνου λαμβάνει ἐκάστη πινάκιον ροφήματος

καί τεμάχιον ἄρτου· τὴν πρωΐαν δὲ κύπελλον καφφέ μετὰ μικροῦ λευκοῦ ἄρτου.

Ἡ διεύθυνσις ἐνεργεῖται ὑπὸ διευθυντρίας (hausmutter), προνοοῦσα περὶ τε τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως καὶ περὶ τῆς προμηθείας ὑπηρετικῶν θέσεων εἰς τὰς βουλομένας. Διατηρεῖται ἐν τῷ ἀσύλῳ πᾶσα προσοχὴ εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῶν ξενιζομένων δυστυχῶν πλασμάτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων οὐδεμία ζητεῖται ἐργασία, οὔτε τὸ ὄνομα καὶ ἡ καταγωγὴ. Μόνη τῆς ἡλικίας ἢ δῆλωσις εἶναι ἀναγκαία καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νυκτῶν, τὰς ὁποίας διενυκτέρευσαν τὰ ἄτομα ἐν τῷ ἀσύλῳ. Μέχρι πέντε κατὰ μῆνα διανυκτερεύσεων δύναται ἐκάστη γυνὴ νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ ἀσύλου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ εἶναι καὶ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις μιᾶς ἢ καὶ δύο πλειοτέρων εἰς τὰς προσερχομένας. Ὁ σκοπὸς εἶναι ἵνα μὴ ἡ ἀφροντισία μεταβάλλῃ τὴν φιλανθρωπίαν εἰς σκόπελον.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.

Ἐπὶ συνεταιρισμὸν ἐννοοῦμεν πάντα σύνδεσμον ἀνθρώπων ἐλεύθερον ἐν τῇ συστάσει, ἀλλὰ διαρκῆ καὶ ὀργανικῶς συνέχοντα τὰ μέλη αὐτοῦ. Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι τι, διὰ τοῦτο, μέσον τῆς ἐταιρίας καὶ τῶν κυρίως καλουμένων σωματείων· εἶναι ἐταιρία κατὰ τὴν ἐλευθέραν σύστασιν, εἶναι δὲ σωματεῖον κατὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὴν σχέσιν τῶν μελῶν πρὸς τὸν ὄλον. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ τῶν δύο τούτων στοιχείων διαφέρει ἀμφοτέρων, καθότι ἐκάτερον φέρει μονομερῶς ἐν τῶν στοιχείων τούτων.

Ὁ συνεταιρισμὸς ὡς ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ δεσμοῦ δι' οὗ συνέχει τὰ μέλη αὐτοῦ φέρει δημόσιον χαρακτῆρα· κατὰ τοῦτο ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὸν σύνδεσμον τῆς πολιτείας, ἀλλὰ διαφέρει ταύτης ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ. Οὔτε πολιτικὴν ἐξουσίαν ἐνασχοῦσι οἱ συνεταιρισμοί, οὔτε καθήκοντα ἀνήκοντα τῇ πο-

λιτεία διενεργοῦνται δι' αὐτοῦ. Τὰ ἀντικείμενα αὐτοῦ ἀναγονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν σφαιρὰν, δὲν συμπληροῦσι τὸ ἔργον τῆς πολιτείας ἀλλὰ ἀναπληροῦσι τὰ ἄτομα ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ των, παρέχοντες αὐτοῖς ἀνάλογόν τι τῆς δυνάμεως τῆς πολιτείας.

Ὡς πολλοὶ καὶ διάφοροι εἶναι οἱ σκοποὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οὕτως εἰπεῖν δικαιοδοσίαν, πολυειδεῖς καὶ διάφοροι δύνανται διὰ τοῦτο νὰ ἦναι καὶ οἱ συνεταιρισμοί. Τῶν συνεταιρισμῶν ὅμως ποιοῦνται χρῆσιν ἰδιαίτατα ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ ἐνταῦθα δὲ κυρίως ὡς μέσον ἀμύνης τῶν ὑπὸ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κεφαλαίων ἐν τῇ ὑπάρξει αὐτῶν ἐπαπειλούμενων τάξεων. Ἐπὶ τοιαύτην λοιπὸν ἔποψιν, ἦτοι καθόσον οἱ συνεταιρισμοὶ χρησιμεύουσι πρὸς θεραπείαν τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ καὶ λύσιν τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος, μέλλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς συνεταιρισμοὺς ἐνταῦθα.

Τὰ δεινὰ ἄτινα μαστίζουσι τὴν κοινωνίαν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δὲν ἀνεφάνησαν εὐτυχῶς εἰσέτι παρ' ἡμῖν. Ἄπελπισ πληθὺς ἀγωνιζομένη περὶ ὑπάρξεως, περὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν ἀνευ ἐλπίδος βελτίονος τύχης, εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος παρ' ἡμῖν. Ἐν τοσοῦτῳ καὶ παρ' ἡμῖν ἤρξαντο ἐνεργοῦντες οἱ παράγοντες, οἵτινες ἀλλαγῆς ἔφερον τὴν καταστροφὴν. Καὶ παρ' ἡμῖν ἤρξατο νὰ γίνηται καταφανὴς ἡ τάσις πρὸς ἐξαφάνισιν τῆς μετὰ τῶν πλουσίων καὶ ἀπόρων μέσης τάξεως, ἢ πρὸς συγκέντρωσιν ὑπερόγκων κεφαλαίων καὶ ἀποχωρισμὸν τῶν πάσης κτήσεως ἐστερημένων ἐργατῶν. Δὲν εἶναι λοιπὸν καθήκον, δὲν εἶναι τοῦλάχιστον φρόνιμον πρὶν παθῶμεν, ἐκ τῆς πείρας τῶν ἄλλων διδασκόμενοι, νὰ οἰκιοποιηθῶμεν ὅ, τι χρεῖσιμον πρὸς ἀποσόδησιν ἢ ἀναβολὴν εἰς ἀπώτατον μέλλον τοῦ κακοῦ;

Α'.

Οὔτε ὁ συνεταιρισμὸς ἦτο γνωστὸς ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ παρέστη ἡ ἀνάγκη αὐτοῦ, καθόσον τὸ κακὸν εἰς οὗ τὴν θεραπείαν κέκληται ὁ συνεταιρισμὸς

ἦτο ἄγνωστον παρά τοῖς ἀρχαίοις, ἢ μᾶλλον τὸ κακὸν ὑφίστατο καὶ παρ' αὐτοῖς καὶ ἐν εἰδεχθεστάτῃ μορφῇ, ἀλλ' ἢ θεραπεία, ἐὰν δύναται νὰ ὀνομασθῇ θεραπεία ἦτο χείρων τοῦ κακοῦ καὶ ἐπῆύξανε τὴν δεινότητα αὐτοῦ.

Τὸ δίκαιον τῶν ἀρχαίων δὲν γνωρίζει εἰ μὴ δύο κύρια πρόσωπα τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς πολίτας· ὅστις ἐκτὸς τούτων κέκτηται δικαιώματα, τὴν πρὸς τοῦτο ἰκανότητα δὲν ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ ἔμφυτον, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν τῆς πολιτείας. Ἄπας ὁ δημόσιος βίος, πᾶν ὅ,τι φέρει δημόσιον χαρακτῆρα ἀνήκει κατὰ δίκαιον εἰς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὑπάγεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ αὐτεξουσίου καὶ ἐλευθέρου πολίτου. Ὑπὸ τὴν πολιτείαν δὲν ὑφίσταται ἕτερος σύνδεσμος συνάγων τοὺς πολίτας ἐλευθέρως πρὸς δημόσιον σκοπὸν, ἀλλὰ πολιτεία καὶ πολίτης παρέχουσι τοὺς δύο μόνους γνωστοὺς ὄρους ἀντιθέσεως.

Ὅταν εἰς τὸν πολίτην ἐν τῇ ἰδιωτικῇ τοῦ δικαίου σφαίρᾳ διδῆται τσσαύτη ἐξουσία, ὁ μόνος σύνδεσμος ὁ παρά τῶν ἰδιωτῶν δυνατὸς εἶναι ὁ τῆς ἐταιρίας, ἦτοι ὁ σύνδεσμος δι' ἐνοχῆς· διότι ἡ τοιαύτη σχέσις ἀφήσῃ τὸ ἄτομον ἐν τῇ σφαίρᾳ αὐτοῦ ἀπολύτως κύριον καὶ ἀνεπηρέαστον, ἢ σύμπτωσις δὲ τῶν ἀμοιβαίων θελήσεων ἄγει μόνον εἰς σύμπραξιν πρὸς κοινὸν σκοπὸν. Ἐνῶν παρά τῶν πολιτῶν μόνον οἱ σύνδεσμοι τῶν ἐταιριῶν εἶναι δυνατοί, παρά τῆς πολιτείας μόνον τὰ σωματεῖα συγχωροῦνται, ἀλλὰ καὶ εἰς μόνον ταῦτα ὑπολείπεται χῶρος πρὸς σύνδεσμον τῶν ἰδιωτῶν ὑπὸ ἀνωτέραν ἐνότητα. Ἀλλὰ διὰ τῶν σωματείων τῆς ἀρχαιότητος δὲν διενεργοῦνται, ἀληθῶς εἰπεῖν, σκοποὶ ἰδιωτῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰ μελῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὰ ἀνατίθενται παρά τῆς πολιτείας εἰδικοί σκοποὶ, τὰ μέλη δὲ χρησιμεύουσιν ἀπλῶς πρὸς κατάρτισιν καὶ διοίκησιν τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀναγκαίας περιουσίας· ὁ σκοπὸς ὅμως αὐτὸς τοῦ σωματείου ἴσταται ὑπεράνω αὐτῶν καὶ ἀποτελεῖ πρόσωπον καθ' ἑαυτὸ αὐτοτελές καὶ ἀντικείμενον μάλιστα πρὸς τὰ μέλη αὐτοῦ.

Οὐδὲν διὰ τοῦτο ἀπλούστερον καὶ στοιχειωδέστερον τῶν ὄρων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου παρά τοῖς ἀρχαίοις· ἐνθεν μὲν ἴσταται ὁ αὐτεξούσιος καὶ ἐλεύθερος πολίτης ὁ *paterfamilias* τὸ μόνον ἀληθῶς κεκτημένον δικαιώματα πρόσωπον, ἐνθεν δὲ ὑπάρχουσι μόνον ἀντικείμενα τῶν δικαίων αὐτοῦ, πράγματα. Ὡς ἐξ ὑποκειμένου οὐδὲν περιορίζει τὴν θέλησιν τοῦ οἰκογενειάρχου, ἀλλὰ δύναται οὗτος τὰ δίκαια αὐτοῦ ἐλευθέρως νὰ ἐκποιῇ δωρεὰν ἢ ἐπὶ ἀμοιβῇ, ζῶν ἢ μετὰ θάνατον, οὕτω καὶ κατ' ἀντικείμενον ἢ κυριότης ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ δὲν γνωρίζει οὐδένα σχεδὸν νομικὸν περιορισμὸν. Ὁ κύριος δύναται αὐτὸς νὰ ἐπιβάλῃ περιορισμοὺς εἰς τὰ δίκαια αὐτοῦ κατ' ἀντικείμενον, νὰ δημιουργήσῃ νέα εἰδικὰ καὶ ἐπὶ μέρους δικαιώματα καὶ ταῦτα νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἄλλους, δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὑποχρεώσεις ὅπως πράξις ἢ παραλείψῃ τι, ἀλλὰ ἅπαντες οἱ περιορισμοὶ ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῆς ἐλευθέρως θελήσεως καὶ κατ' οὐδὲν μεταβάλλουσι τὰς βάσεις τοῦ οἰκοδομήματος. — Ὑπὸ τοιούτους ὄρους καὶ ἐπὶ τοιούτων ἀπλῶν βάσεων ἡ δύνατο νὰ ἀνεγερθῇ σύστημα ἰδιωτικοῦ δικαίου, τὸ συνεπέστατον καὶ τελειότατον, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐπετέλεσεν ἡ μεγαλοφυΐα τῶν Ῥωμαίων.

Δυστυχῶς τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο οἰκοδόμημα εἶχε μίαν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν, τὴν *δουλείαν*, δι' ἧς πλέον τοῦ ἡμίσεως τῶν ἀνθρώπων δυνάμει διατάξεων τοῦ θετικοῦ δικαίου ἀπεστερεῖτο παντὸς δικαίωματος, οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐθεωροῦντο ἀνίκανοι νὰ ἀποτελέσωσι πρόσωπα καὶ μετέπιπτον εἰς πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀπερίοριστον ἐξουσίαν τοῦ ἐλευθέρου πολίτου. Μόνη ἡ δουλεία καθιστᾷ ἀληθῶς περιττὸν τὸν συνεταρισμὸν· διότι διὰ τῶν δούλων δύναται τις νὰ αὐξήσῃ ἐπ' ἄπειρον τὸν κύκλον τῆς οἰκογενείας, ὑπὸ τὸν τύπον δὲ πραγμάτων δύναται νὰ ἔχῃ τις ἐργάτας ὅσοι εἶναι χρήσιμοι αὐτῷ καὶ εἰς τὰς μεγίστας τῶν ἐπιχειρήσεων.

Τὴν δουλείαν λαμβάνει ἡ ἀρχαιότης ὡς δεδομένην τινα κατάστασιν, καὶ αἰσθάνεται μὲν ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη δὲν

εἶναι φυσική, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ὠθήσῃ ταύτην εἰς μεταρρυθμίσειν τῶν βάσεων τοῦ δικαίου αὐτῆς. Μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ ἀμειλίχτου λογικῆς, δι' ἧς καταρτίζει τὸ σύστημα τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ διαγράφει τὰ δίκαια τοῦ ἐλευθέρου, καθορίζει ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἐξετάζει καὶ τὸ ἀντίτυπον τῆς ἐλευθερίας τὴν δουλείαν. Καὶ γίνεται μὲν προσπάθεια κατὰ τὴν παρακμὴν καὶ ἰδίως τὴν χριστιανικὴν ἐποχὴν τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως ἡ κατάστασις αὕτη μεταβληθῇ κατὰ βάσιν. Ἡ ἐξουσία τοῦ οἰκογενειάρχου, ἐπὶ τῶν μὴ δούλων ὑπεξουσίων περιορίζεται, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῆς περιουσίας μετὰ θάνατον τίθενται τινὲς περιορισμοί, Ἄλλ' αἱ πρεσβυτικά δυνάμεις παρακμασασῶν ἐθνοτήτων, δὲν ἐδύναντο νὰ παραγάγῃσι καὶ νέαν ἀρχὴν, νέους ἔθρους κοινωνικοῦ βίου ἐγκαινίζουσιν. Τὸ δεινὸν δὲ τῆς δουλείας κακὸν, ἀφοῦ ὑπέσκαψε τὰς ἠθικὰς τῆς κοινωνίας βάσεις, ὑφελὸν ὕστερον καὶ τὰς ὑλικὰς κατέρριψε τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα αἰωνίου θεωρουμένου πολιτισμοῦ.

Μετ' ἄλλης καὶ ἀντιθέτου μάλιστα ἀρχῆς παρέστησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὰ βαρβάρικα φύλα, ἐξ ὧν προήλθον ὕστερον τὰ νεώτερα ἔθνη. Οὐχὶ τὸ ἄτομον ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐπικρατεῖ παρ' αὐτοῖς καὶ παράγει παντοειδεῖς συνδέσμους, νομικῶς συνέχοντας τὸ ἄτομον ἐν πάσῃ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ. Ἡ ἔμφυτος οὕτως εἰπεῖν αὕτη ἀρχὴ δὲν διεσείσθη οὐδ' ὅτε διὰ τῆς κατακτῆσεως Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐγνώρισαν τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον. Διότι οἱ δορυκῆτορες ἐξηκολούθουν χρώμενοι τὸ ἴδιον δίκαιον ἐν ταῖς σχέσεσι αὐτῶν, ἀφιέντες εἰς τοὺς ὑποδουλωθέντας τὴν χρῆσιν τοῦ παρ' αὐτοῖς ἐν ἐνεργείᾳ προϋπάρχοντος Ῥωμαϊκοῦ δικαίου.

Ἐπὶ τὴν δυνάμιν τῆς ἀρχῆς ταύτης παρήχθησαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐν πάσῃ ἀσχολίᾳ τοῦ βίου παντοειδεῖς σύνδεσμοι ὀργανικοί, ἰδίως δὲ γεωργικοὶ καὶ συντεχνικοί. Ἄλλὰ τὰ εἶδη ταῦτα τῶν συνδέσμων ὅσον χρήσιμα καὶ εὐεργετικά ἦσαν τὴν ἀρχὴν, σὺν τῇ ἀναπτύξει τῆς οἰκονομίας κατέστησαν ἀληθῆς πέδη παρακωλύουσα πᾶσαν προοδευτικὴν ἐνεργείαν καὶ

καθιστῶσαν ἀδύνατον τὴν ἐλευθέραν κίνησιν καὶ τὸν ἐλεύθερον συναγωνισμὸν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ. Διὸ καὶ δικαίως ἐμισήθησαν καὶ περιεφρονήθησαν, τὴν σήμερον δὲ συνήθως μετὰ ἀποστροφῆς μνημονεύουσιν αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς τελείας ἐλευθερίας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ περιήγαγεν ἡμᾶς εἰς κοινωνικὰ δεινὰ ἄγνωστα τὸ πρὶν, ἐὰν ἀπότου ἡ ἰδέα τοῦ συνεταιρισμοῦ ἤρξατο νὰ φέρῃ καρπούς, πολλοὶ ὑπέβαλον εἰς ἀκριβῆ καὶ περίεργον ἐξέτασιν καὶ τὰ συνεταιρικά προϊόντα τοῦ μεσαιῶνος, ἡ γνώσις αὐτῶν δύναται νὰ ἦναι βεβαίως ἐν πολλοῖς διδακτικῆ, οὐδέποτε ὁμως τὰ ἀτελεῖ ταῦτα κατασκευάσματα θὰ παράσχωσι, ὡς φαντάζονται πολλοὶ θαυμασταὶ τοῦ μεσαιῶνος ἀληθῆ πρότυπα τῶν σημερινῶν συνεταιρισμῶν.

Ὁ ἰδιάζων καὶ κυριώτατος χαρακτήρ ἀπάντων τῶν κοινωνικῶν κατασκευασμάτων τοῦ μεσαιῶνος, εἶναι ἡ σύγχυσις στοιχείων ἑτερογενῶν, τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Αὐτὸς ὁ ὀργανισμὸς τῆς πολιτείας, τὸ τιμαριωτικὸν λεγόμενον σύστημα, εἶναι φύσεως ἰδιωτικῆς· ἡ κατοχὴ κτημάτων καὶ ἡ παροχὴ τοιούτων γεννᾷ ὑποχρεώσεις καὶ σχέσεις πολιτικὰς, ἐκ τῆς κτήσεως δὲ τιμαριῶν ἐξήρητο ἐνάσκησις πολιτικῆς ἐξουσίας. Ὡς ἡ ἐνάσκησις πολιτικῆς ἐξουσίας εἶχε προϋποθέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, οὕτω πάλιν σύνδεσμοι ἰδιωτικοὶ καὶ πρὸς ἰδιωτικὰ συμφέροντα ἔφερον συνάμα δημόσιον χαρακτήρα καὶ ἀπετέλουν στοιχεῖα τοῦ πολιτικοῦ βίου τοῦ κράτους. Τὰ σπουδαιότατα καὶ οὐσιωδέστατα τῶν τῇ πολιτείᾳ ἀνηκόντων καθηκόντων, ὡς ἡ διαχείρησις τῆς δικαιοσύνης, ἡ περὶ ἀσφαλείας καὶ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας φροντίς, ἡ περὶ παιδείας καὶ εὐεργετικῶν καθιδρυμάτων μέριμνα, ἀνήκεν κατὰ τὸν μεσαιῶνα οὐχὶ τῇ πολιτείᾳ ἀλλ' εἰς ἰδιωτικούς συνδέσμους καὶ κοινότητας ἢ τιμαριούχους γαιοκτῆμονας, ἐλάχιστα δὲ καὶ φειδωλὰ ἀπελείποντο εἰς τὴν ἐπικράτειαν αὐτὴν.

Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἐδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἀκριβοστερας γνώσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου καὶ

ἐν γένει τοῦ ἀρχαίου βίου, διὰ τῆς διαδόσεως τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἀρχαίων γραμμάτων καὶ τῆς καθόλου ἀναπτύξεως, ἡ μὲν πολιτεία ἤρξατο νὰ λαμβάνῃ τελειοτέραν συνείδησιν τοῦ προορισμοῦ ὡς καὶ τῶν δικαίων καὶ καθηκόντων αὐτῆς. Τὰ μεσαιωνικά δὲ κατασκευάσματα καθίσταντο ὁσημέραι πρόσκομμα πάσης ἀληθοῦς προόδου. Ἐκτοτε ἡ τύχη αὐτῶν ἐκρίθη· τὰ καιριότατα τραύματα ὑπέστησαν ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀπολύτων μοναρχιῶν, τὸ ἔργον ὅμως συνεπληρώθη τελείως, διὰ τῆς Γαλλικῆς ἰδίως δημοκρατίας. Οὕτω ἀνεκτῆσατο ἡ πολιτεία πᾶσαν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ἀποκατέστη ἀληθῆς ἰσότης πρὸ τοῦ νόμου, ἀλλὰ διὰ τῆς καταλύσεως τῶν κοινωνικῶν συνδέσμων ἐπανήλθομεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπικράτησις συνδέεται καὶ συνετέλεσε καὶ κατὰ πολὺ ἵνα ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ φανῇ νικητῆς ἡ πολιτεία. Οὕτως ἔχομεν πάλιν τὴν ἀπλὴν ἀντίθεσιν τῶν ἀρχαίων, πολιτείαν καὶ ἄτομα, οὐδὲν δὲ τὸ διάμεσον καὶ ἐπιπροσθῶν εἰς τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν σχέσιν. Ἄλλ' οὕτω γεννᾶται καὶ τὸ ζήτημα· εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς κοινωνικῆς τάξεως τῶν ἀρχαίων, καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὴν δουλείαν; Βεβαίως ὁ νόμος δὲν γνωρίζει πλέον δούλους, ἅπαντας θεωρεῖ ἱκανοὺς πρὸς ἀπόκτησιν δικαίων, εἰς ἅπαντας δὲ ἐχορηγήθησαν καὶ πολιτικὰ δικαιώματα· ἀλλ' ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις, ἣτις κατέστησε ἀπαραίτητον τὴν δουλείαν εἰς τοὺς ἀρχαίους, δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ παρὰ τοῖς ἀπόροις ἐργάταις, μεθ' ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου, κατάστασιν ἐργῶ χείρονα καὶ αὐτῆς τῆς δουλείας τῶν ἀρχαίων;

Β'.

Ἡ ἐπικράτησις τῶν κεφαλαίων ἐν τῇ παραγωγῇ, οὗτος εἶναι ὁ κυριώτατος χαρακτήρ τῆς νεωτάτης ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας. Τὰ κεφάλαια ἀπερρόφησαν οὕτως εἶπειν καὶ κατέστησαν ὑποχειρίους τοὺς λοιποὺς τῆς οἰκονομίας παράγοντας, τὸ ἔδαφος καὶ τὴν ἐργασίαν. Ἄνευ κε-

φαλαίων ἀληθῆς παραγωγὴ εἶναι ἀδύνατος, ὁ κεκτημένος δὲ ταῦτα δύναται νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς λοιποὺς παράγοντας ἀκόπως ἢ μᾶλλον προσέρχονται οὗτοι αὐτῷ αὐτεπάγγελτοι. Τὸ χαρακτηριστικώτατον τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς οἰκονομικὸν ἐφεύρημα εἶναι αἱ ἀνώνυμοι διὰ μετοχῶν ἐταιρεῖαι, δι' ὧν τὰ μέγιστα καὶ θαυμασιώτατα τῶν ἔργων κατορθώθησαν ἐν τῇ συγκοινωνίᾳ ὡς καὶ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ καὶ βιομηχανίᾳ. Ἐὰν ὅμως εἰς τὰς ἀληθεῖς ἐταιρείας καὶ αὐτὰς τὰς ἐμπορικὰς τὰ πρόσωπα σημαίνουσί τι, καὶ ἐνίοτε πολὺ, ἐν ταῖς ἀνώνυμοις ἐταιρείαις ἐκπίπτουσιν εἰς ἀντιπροσώπους μεριδιῶν κεφαλαίου. Τὸ πρῶτον τὸ κύριον ἐν τούτοις εἶναι ὁ συνδυασμὸς μικροτέρων κεφαλαίων πρὸς συναγωγὴν τοῦ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἀναγκαίου μεγέθους. Τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου καταρτισθέντος, πάντα τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ ἔργον χρήσιμα εἶναι ὠνητὰ ἢ μισθωτά.

Ἐὰν ὅμως ἡ ἐπικράτησις τῶν κεφαλαίων εἰς τὸ ἔδαφος κατέστησε ἐπουσιώδη καὶ ἐξηρητημένον παράγοντα, ἐκ τούτου ὅμως ἡ γεωργία ὡς καὶ πᾶσα ἡ ἐκ τοῦ ἔδαφους παραγωγὴ δὲν ἀπώλεσεν ἀλλὰ προσέκτησε νέας δυνάμεις καὶ ἐπηύξησε κατὰ πολὺ τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν ὅμως ἡ ἐπικράτησις αὕτη τῶν κεφαλαίων ἐγένετο ἡ μόνη καὶ κυρία αἰτία τοῦ δεινοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ. Ὅσον ἡ παραγωγὴ διὰ τῶν κεφαλαίων ἀποκτᾷ εὐρύτερον καὶ ὀργανικώτερον χαρακτήρα, τοσοῦτον οἱ ἐργάται καθίστανται ἐξηρητημένα καὶ παθητικὰ μέλη σώματος, οὔτινος ἡ ζωὴ συγκεντροῦται ἐν τοῖς μετὰ τῆς νοημοσύνης συνδυασθεῖσι κεφαλαίοις.

Ὡς πάσῃ δυνάμει οὕτω καὶ τοῖς κεφαλαίοις ἐγκεῖται ἔμφυτος ἡ κλίσις πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ κράτους αὐτῶν καὶ πρὸς ἀπόχρησιν τοῦ κράτους ἐπ' ἰδίᾳ ἀποκλειστικῇ ὠφελείᾳ καὶ πρὸς καταδυναστευσιν τῶν ἄλλων· ὅσον δὲ τὸ κράτος τῶν κεφαλαίων εὐρύνεται, τοσοῦτον ἀμήχανος καὶ ἄπελπις καθίσταται ἡ θέσις τῶν ἐργατῶν. Οὔτε αἱ φιλανθρωπικαὶ προσπάθειαι, οὔτε ἡ εἰς ἀπώτερον μέλλον βλέπουσα φρόνησις τινων, δύναται νὰ φέρῃ αὐτοῖς θεραπείαν, ἀλλὰ μόνη ἡ ἀντί-

στασις τῶν ἐν τῇ ὑπάρξει των ἐπαπειλουμένων δύναται νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀκατάσχετον ταύτην τῶν κεφαλαίων ὀρμήν. Ἄλλ' ἡ ἀντίστασις ὑπὸ τὸν ὑφιστάμενον ὀργανισμόν τῆς οἰκονομίας στερεῖται πάσης δυνάμεως, ἐξαιρέσει ἐκείνης ἣν παρέχει ἡ συνείδησις ὅτι πέραν ὁρίου τινὸς ἡ ὑπαρξίς καθίσταται ἀδύνατος. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ὁ μόνος τρόπος δι' οὗ τὴν σήμερον ἡ ἐργασία μετέχει τῶν ὠφελειῶν τῆς παραγωγῆς, τὸ ἡμερομίσθιον. Ὡς ἐπὶ παντὸς ὄντιον οὕτως ὀρίζεται καὶ τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας κατὰ τὴν μεταβαλλομένην σχέσιν τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, κανονίζεται δὲ τοῦτο ἐπὶ τέλους πρὸς τὴν δαπάνην τῆς παραγωγῆς τῆς ἐργασίας, περιορίζεται δηλαδὴ εἰς τὰ ἀπολύτως πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ ἐργάτου χρήσιμα.

Ὅταν τὸ ἡμερομίσθιον καταβαίῃ εἰς τὸν ἔσχατον ὅρον, πῶς εἶναι δυνατὸν δι' οἰκονομίας νὰ ἐξέλθῃ ὁ ἐργάτης τῆς τελείας ἐξαρτήσεως καὶ νὰ βελτιώσῃ κατ' ὀλίγον τὴν τύχην του; ἢ μήπως εἶναι αὐτῷ κατορθωτὸν διὰ συντονωτέρας, διὰ μείζονος ἐργασίας; Ἀπαραιτήτως ἀξιοῖ ὀσημέραι τὸ κεφάλαιον τὸν ἐργάτην ὅλον ἀμέριστον, αὐξάνει τὰς ἐργασίμους ὥρας, καὶ διὰ τμηματικῆς ἐργασίας ζητεῖ νὰ πληθύνῃ τὰ προϊόντα αὐτῆς. Ἄν δ' ἐκ τούτων εὐρίσκουσι τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἐπιμέλεια μείζονα κέρδη, ἐπὶ τέλους μόνον τὸ μέτρον τοῦ ἡμερομισθίου πίπτει ταπεινότερον διὰ τοὺς ἀμελεῖς καὶ ἀνικάνους, χωρὶς νὰ βελτιῶται σπουδαίως ἡ θέσις τῶν νοσημόνων καὶ δραστηρίων. Οὐχὶ αἱ στερήσεις καὶ αἱ ἀπώλεια ὑλικῶν ἀπολαύσεων εἶναι τὰ χεῖριστα, ἅπερ ἡ κατάστασις αὕτη ἀπειλεῖ εἰς τοὺς ἐργάτας. Τὸ κράτος τῶν κεφαλαίων ζητεῖ νὰ ἀποκτηνῶσῃ τοὺς ἐργάτας, ἀντικρὺ τῆς ἀνωτέρας αὐτῶν φύσεως, δὲ ἴσταται δὲ οὐδ' ὅτε διὰ τῆς περαιτέρω ἐπεκτάσεως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἄρχεται νὰ ὑποσκάπτῃ καὶ ὑφαιρῇ τοὺς ὅρους τῆς φυσικῆς, διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ὑπάρξεώς των. Ἡ ὑγεία ἀπειλεῖται, οὐδεμία παρέχεται εὐκαιρία πρὸς ἐλευθέραν πνευματικὴν μάρψωσιν, παρακωλύεται δὲ καὶ ἡ ἠθικὴ τελειοποίησις. Ὡδ' αὐτῆς δὲ τῆς βί-

σεως πάσης ἀληθοῦς ἀναπτύξεως, τῆς οἰκογενείας, φεῖδονται. Σιδηρᾶ ἀνάγκη καλεῖ τὰς μητέρας ἀπὸ τοῦ οἴκου, τὰ ἀνήλικα τέκνα ἀπὸ τῶν γονέων πρὸς ἐργασίαν ἐν ἐργοστασίοις. Οὕτω δὲ ἡ νέα γενεά, ἡ ἐκ τοιοῦτων οἰκογενειῶν προελευσμένη, δὲν δύναται νὰ ἦναι εἰ μὴ μονομερεστέρα, φυσικῶς καὶ πνευματικῶς ἀτελεστέρα, ἀλλὰ καὶ τόσῳ ὑπερβάλλουσα κατὰ τὴν πληθύν. Τί ὠφελεῖ ὅτι νομικῶς ἡ θέσις τοῦ ἐργάτου εἶναι ἀληθοῦς προσώπου, ἱκανοῦ πρὸς ἀπόκτησιν δικαίων; τί ὠφελεῖ ὅτι κέκτηται καὶ πολιτικὰ δικαιώματα, καὶ δύναται νὰ ψηφοφορῇ, ὅταν διὰ τῶν πραγμάτων ἡ θέσις αὐτοῦ εἶναι ἔργῳ χείρων καὶ αὐτῆς τοῦ ἀρχαίου δούλου;

Ἐὰν τὸ κακὸν περιωρίζετο εἰς ὀλίγους τινὰς, ἐὰν ἀπετέλει ἐξαιρέσιν, οὐδὲν φυσικώτερον τοῦ νὰ ποιήσῃται τις ἐκκλησίαν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ κοινοῦ· τὸ κοινωνικὸν δὲ ζήτημα θὰ ἴστατο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, ἐφ' οἴου καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιμελείας τῶν πτωχῶν. Τὸ ζήτημα ὅμως μεταβάλλει οὐσιωδῶς θέσιν, ὅταν, τῶν πραγμάτων χωρῶντων ὅπως μέχρι τοῦ νῦν, ἐπαπειλοῦνται αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς ὑπάρξεως τοῦ λαοῦ. Ἡδὴ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐπικρατειῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ τάξις τῶν ἀπόρων καὶ ἐξηρητημένων ἐργατῶν εἶναι κατὰ πολὺ πολυπληθεστέρα τῶν λοιπῶν τάξεων ἐν συνόλῳ λαμβανομένων. Ἀκατασχέτως δ' ἐξογκοῦται ὀσημέραι ἡ πληθὺς αὐτῶν, διότι ὑπὸ τὴν πίεσιν ἀπεριορίστου ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ τῆς ἐλκυστικῆς δυνάμεως τῶν μεγάλων κεφαλαίων, οἱ μικρὰν κεκτημένοι παρουσίαν καθίστανται ἀκτήμονες, ἀπορροφουμένων τῶν μικρῶν κεφαλαίων ὑπὸ τῶν μεγάλων. Οἱ μικροὶ βιομήχανοι, οἱ μικροὶ κτηματῆται ἐκλείπουν κατ' ὀλίγον καὶ προστίθενται εἰς τὴν τάξιν τῶν τελείως ἀπὸ τοῦ ξένου κεφαλαίου ἀπηρητημένων ἐργατῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ συναγωνισθῶσι πρὸς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν δυνάμιν ἣν κέκτηνται αἱ ὑπερμεγέθεις οἰκονομικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν μεγάλων κεφαλαίων. Ὅσῳ μᾶλλον ἐπιτείνεται ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καὶ ἡ παραγωγὴ μεγάλων ποσῶν, ὅσῳ μᾶλλον τελειοποιεῖται καὶ ἐπαυξάνει ἡ χρῆσις τῶν

μηχανῶν, ὅσω τεχνικωτέρα ἡ βιομηχανία, τοσούτω μᾶλλον ἀκατάσχετος καθίσταται ἡ θέσις τῶν διαμέσων τούτων μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας στοιχείων.

Δὲν χρήζει πολλῆς φαντασίας ὅπως προῖδη τις ποῖον τι ἔσεται τὸ μέλλον, ὅταν ἐκλείψωσιν αἱ μικραὶ καὶ μέσαι ἀνεξάρτητοι οἰκονομίαι. Ἐπ' ἀπειρον θὰ ἀυξηθῇ τὸ μεταξὺ τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀκτημόνων χάος, ἕκαστον δ' ἔθνος θὰ ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἐχθρικών στρατοπέδων, τὰ ὅποια οὐδεμία γέφυρα θὰ συνδέη, ἀδυνάτου οὐσης τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο. Ἐν τῶν δύο ἔσται τὸ τέλος τοιαύτης καταστάσεως, ἢ καὶ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς θὰ ἐξαφανισθῇ ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων διὰ τῆς δουλείας, — ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις ἀνατρέψασα τὰς βάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ οἰκοδομήματος θὰ καταβάλλῃ τὰ θεμέλια νέας ἐποχῆς· ἢ διὰ μικρᾶς φθίσεως θὰ ἀπονεκρωθῇ ὁ βίος τοῦ λαοῦ καὶ ἀφευκτος θὰ καταστῇ ἡ τελεία καταστροφή, τῆς μιᾶς μὲν μερίδος αὐτοῦ περιελθούσης εἰς ἐσχάτην φυσικὴν καὶ ἠθικὴν δυστυχίαν, τῆς ἐτέρας δὲ ἀπομαραινόμενης ὑπ' ἀνηθικότητος καὶ ἀκράτου ἐγωϊσμοῦ, — ἢ εἰς τὸ καταθλιβόμενον πλῆθος θὰ ὑπολείπηται ἡ φυσικὴ δύναμις ἵνα διὰ ριζικῆς ἀνατροπῆς καταθραύσῃ τὸν σκωριῶντα ὄργανισμὸν.

Ὅταν τὸ κακὸν διήκῃ τόσον βαθέως, ὅταν ἔχῃ τοιαύτας διαστάσεις, ἵνα ἐπέλθῃ ἀληθὴς θεραπεία, δὲν πρέπει συμπτωματορικῶς νὰ θεραπεύωμεν ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἔκφρασιν τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἀνάγκη ριζικῆς μεταρρυθμίσεως, αἰρούσης ἐκ μέσου τὰς αἰτίας τοῦ κακοῦ. Τὰ αἴτια τοῦ κακοῦ δὲν δύναται νὰ ἄρῃ εἰμὴ νέα τις ἀρχή, ἐπὶ νέων βάσεων καθορίζουσα ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τὴν θέσιν τῶν διαφόρων παραγόντων. Τὴν νέαν ἀρχὴν δύναται νὰ ὑποβοηθήσωσι καὶ ἕτεραι δυνάμεις, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ πρέπει νὰ δώσῃ τὴν νέαν τροπὴν. Ὡς τοιαύτη τις ἀρχὴ θεωρεῖται τὴν σήμερον ἡ ἀρχὴ τοῦ συνεταιρισμοῦ. Μόνη αὕτη βεβαίως θὰ δυναθῇ τὰ ἀσύνδετα ἄτομα, ἅτινα καθ' ἑαυτὰ καὶ μόνα ἀσθενῇ ὄντα διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κεφαλαίων περιήλθον εἰς ἐντελῆ ἐξάρτησιν, νὰ συναγάγῃ

εἰς νέους ὄργανισμούς, καὶ νὰ καταστήσῃ οὕτω δυνατόν εἰς τὴν συγκεντρωμένην αὐτῶν δύναμιν ὅ,τι εἶναι ἀνέφικτον εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Μόνον δι' αὐτῆς εἶναι ἐλπίς νὰ διασωθῇ ἡ ἐπαπειλουμένη οἰκονομικὴ ὑπαρξις τῶν μικρῶν καὶ μέσων κτηματιῶν, νὰ ἀνακτήσωσι δὲ καὶ οἱ νῦν ἀνευ θελήσεως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ πολιτικὰ οἰονεὶ δικαιώματα ἐν αὐτῇ. Τὴν ἀρχὴν τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀναγράφουσι τὴν σήμερον ἅπαντες σχεδὸν ἐν τῷ προγράμματι αὐτῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπὸ τόσον διάφορον τρόπον ὥστε μὴ οἱ ἀνεγνωρίζει τις ἐν πᾶσι τὴν κοινὴν ἐνοίαν. Καὶ τὰ κοινωνικὰ λεγόμενα καὶ κοινοκτημονικὰ συστήματα ἀσπάζονται τὴν ἀρχὴν καὶ ἰσχυρίζονται μάλιστα, ὅτι ἡ τελειότερα ἀνάπτυξις αὐτῆς εἶναι αἱ παρ' αὐτῶν προτεινόμεναι διαρρυθμίσεις τῆς κοινωνίας. Ἄλλ' οἱ κοινοκτῆμονες διὰ τῆς προτεινομένης θεραπείας ἤθελον προξενήσῃ χειρόνα τοῦ θεραπευομένου κακοῦ, χωρὶς νὰ δυναθῶσι νὰ προσφέρωσι καὶ θεραπείαν τινὰ εἰς τοῦτο διαρκῆ. Βεβαίως δὲν εἶναι θεραπεία τῆς ἀνισότητος τῶν προσώπων ἢ ἄρνησις πάσης προσωπικότητος, οὐδ' ἀποδίδεται ἐλευθερία εἰς τοὺς ἐργάτας διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν πάντων ἐν στρατιωτικῶς διωργανισμέναις κοινότησι. Ἄλλ' ἐὰν αἱ προσπάθειαι τῶν κοινοκτῆμόνων εἶναι ριζικῶς πλημμελεῖς, οὐχ ἥττον ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη ἐκείνων, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας ἐν τῇ οἰκονομίᾳ (οὔτοι εἶναι ἡ Μαγχέστριος λεγομένη Σχολή) δύναται ὁ συνεταιρισμὸς νὰ φέρῃ καρποὺς λόγου τινὸς ἀξίους. Πᾶς σύνδεσμος προσώπων ὅταν εἶναι μάλιστα ὄργανικὸς, ὡς οἱ συνεταιρισμοὶ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, συνέχει ἀναγκαιῶς καὶ περιορίζει τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ ἀτόμου. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν αὐθαιρεσίαν καὶ ἐλευθερίαν. Ὅπως ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία οὕτω καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιβάλλει περιορισμοὺς εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς θυσίας ταύτης, ἐὰν δύναται νὰ θεωρηθῇ θυσία, ἀπολαύει τις ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν ἀληθοῦς ἐλευθερίας.

Ἀληθῶς, διαρκῆς ἀνεξαρτησία δὲν δίδεται ὡς δῶρον ἐξωθεν, διότι ἀληθὴς ζωὴ μόνον οἰκοθεν ἀναθάλλει. Διὰ τοῦτο

καὶ μόνον ἐλευθεροὶ συνεταιρισμοί, παρὰ τῶν μελῶν αὐτῶν ἐλευθέρως καταρτισθέντες, δύνανται νὰ παράσχωσι εἰς τοὺς ἑταίρους διὰ τοῦ κοινοτικοῦ οἰκονομικοῦ βίου ἀντάλλαγμα τῆς ἐν μέρει θυσιαζομένης προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἄλλ' ἐὰν διὰ τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅτι αἱ ἐνεργητικαὶ τάξεις μόνον δι' αὐτοβιοθείας θὰ δυνηθῶσι νὰ δημιουργήσωσι ὀργανισμούς, οἵτινες νὰ ἀποδώσωσι αὐτοῖς ἀληθῆ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ἐλευθερίαν, ἐκ τούτων ὅμως δὲν ἀποκλείεται ἡ συνεργὸς βιοθεία τῆς πολιτείας. Ἐὰν ἡ πολιτεία εἶναι ἀληθῶς ἠθικόν τι σύνολον, δὲν δύναται οὐδὲ πρέπει νὰ ἀδιαφορήσῃ ὅταν τοῦ πλείστου τῶν ὑπηκόων μέρους κινδυνεύῃ ὑπαρξίς καὶ προσωπικότης. Κατ' ἀρχὴν οὐδεὶς σχεδὸν ἀμφισβητεῖ τὴν σήμερον ὅτι ἡ πολιτεία ὀφείλει νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρος, ἡ συζήτησις δὲ ἀνάγεται μόνον εἰς τὸ πῶς.

Πράγματι πολυειδῶς ἐπενέβη μέχρι τοῦδε ἡ πολιτεία ὑπὲρ τῶν ἐπαπειλουμένων τάξεων. Ἐν πρώτοις ἀρνητικῶς διὰ τῆς καταλύσεως τῶν περὶ ἀπαγορεύσεως τῶν συνεταιρισμῶν καὶ περὶ ἀστυνομικῶν περιορισμῶν διατάξεων. Ἐπειτα θετικῶς διὰ νομοθεσίας, ἣτις τὸ μὲν εἰς τοὺς νέους σχηματιζομένους οἰκονομικοὺς ὀργανισμοὺς ὑπὸ ἐγγυήσεις τινὰς ἐξασφαλίζει ὑπαρξίν καὶ παρέχει αὐτοῖς καὶ τινὰ προνόμια, τὸ δὲ διὰ περιορισμῶν καὶ ἀπαγορεύσεων ζητεῖ νὰ προστατεύσῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐργάτου ἐπαπειλουμένην. Ἐντεῦθεν οἱ περιορισμοὶ τῆς ἐργασίας τῶν παιδῶν καὶ γυναικῶν, ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἔκδοσιν κανονισμῶν τῶν ἐργοστασίων, ἡ ἀπαγόρευσις εἰδῶν τινῶν ἡμερομισθίων, οἱ διορισμοὶ ἐφόρων ἐν τοῖς ἐργοστασίοις, ὁ διὰ νόμου περιορισμὸς τῶν ὥρων τῆς ἐργασίας. Ἄλλ' ἡ πολιτεία καὶ αἱ κοινότητες εἶναι ἐτι κεκλημέναι πρὸς ἀνιδρυσιν καταστημάτων ἀμέσου ὠφελείας εἰς τοὺς ἐργάτας, οἷα εἶναι τὰ πρὸς ἀνατροφὴν, ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ πρότυπα καθιδρύματα δι' ἐργάτας, προσέτι ἅπαντα τὰ εὐεργετικὰ καταστήματα, ὡς τὰ ταμεῖα τῶν οἰκονομιῶν, συντάξεων παρεχομένων εἰς πρεσβύτας καὶ χήρας, τὰ ἀσφαλιστικά, τὰ ταμεῖα δανείων καὶ προκαταβολῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν ἀνάγκῃ δὲ

ὅτε ἄλλως δὲν σώζεται τὸ δημόσιον συμφέρον ἢ αἱ ἐπαπειλούμεναι ὑπάρξεις, πρέπει ἡ πολιτεία νὰ ἔλθῃ καὶ ἐπίκουρος, δι' ἐγγυήσεων, πιστώσεων, ἢ καὶ ἀμέσων χρηματικῶν καταβολῶν. Ὅπως ἡ πολιτεία ὑποστηρίζει πολλάκις χρηματικῶς σιδηροδρόμους καὶ ἄλλα μέσα συγκοινωνίας, οὕτω δύναται ὑπὸ περιστάσεις νὰ εὑρεθῇ ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ ὑποστηρίξῃ συνεταιρισμοὺς πρὸς ἀνιδρυσιν ἐργατικῶν κατοικιῶν, πιστωτικῶς συνδέσμους, ὡς ἀληθεῖς παραγωγικοὺς συνεταιρισμοὺς τῶν ἐργατῶν.

Οὐχ ἤττον πολλῆς καὶ σπουδαίας σημασίας πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐργατικῶν συνεταιρισμῶν εἶναι τὸ διαφέρον καὶ ἡ ἐπικουρία τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Πολλὰ καθιδρύματα τὴν πνευματικὴν, ἠθικὴν, κοινωνικὴν καὶ ὑλικὴν ἀνόρθωσιν τῶν ἐργατῶν σκοποῦντα ὀφείλονται εἰς τὴν συμπαθῆ καὶ φιλάνθρωπον ἀρωγὴν τῶν ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων καταρτιζομένων συλλόγων ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Οὐδ' αὐτοὶ δὲ οἱ κεφαλαιοῦχοι δύνανται νὰ μείνωσι ἀδιάφοροι πρὸς τὴν αὐτὴν κίνησιν. Πολλοὶ φιλάνθρωποι βιομήχανοι ἀνιδρυσαν διαρκῆ καταστήματα πρὸς πνευματικὴν καὶ σωματικὴν περιθάλψιν τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν ἐργατῶν.

Ἄλλ' οὔτε ἡ βοήθεια τῆς πολιτείας, οὔτε αἱ γενναιοδωρία τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἄπτονται τοῦ κακοῦ ἐν τῇ ρίζῃ αὐτοῦ. Καὶ δύνανται μὲν αὐταὶ νὰ πράνωσι συνεπείας τινὰς αὐτοῦ, ἡ ριζικὴ ὅμως θεραπεία εἶναι ἀδύνατος ἄνευ τῆς δυνάμεως δημιουργικῶν συνεταιρισμῶν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐργατῶν προερχομένων. Οὐδεὶς δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ προῖδῃ ὑπόσας ὁ συνεταιρισμὸς ἐτι μορφὰς θὰ περιβληθῇ, πῶς δὲ θὰ μετασχηματίσῃ τὸν τέως ὀργανισμὸν τῆς οἰκονομίας. Ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ περίστασις, ὅτι ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἤρξατο κίνησις γενικὴ τῶν ἐργατικῶν τάξεων πρὸς συνεταιρισμὸν μετὰ τῆς ἐκπεφρασμένης προθέσεως ἵνα βελτιώσωσι τὴν θέσιν αὐτῶν οἰκονομικῶς· ὅτι δὲ ἡ κίνησις αὕτη ὁσημέραι μεγάλην λαμβάνει ἐπίδοσιν, μαρτυρεῖ τὴν δυνάμιν ἀρχῆς καὶ ἐν τῷ πυρῆνι αὐτῆς ἰσχυρᾶς.

Τοσαῦτα περί συνεταιρισμῶν καθόλου· ἐν ὑστέρω ἄρθρῳ θὰ ἐξετάσωμεν τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐργατικῶν συνεταιρισμῶν, οἵτινες μέχρι τοῦδε ἔλαβον ὑπαρξιν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ.

(ἔπειτα συνέχεται).

I. II. ΕΠΤΑΣΙΑΣ.

ΕΘΝΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ τοῦ 1824 καὶ 1825.

Κατ' ἐπανάληψιν ἄλλοτε ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις, ἐν φυλ. 16 (1874), 30 (1875), 37 (1876) καὶ 46 (1877), ἐπραγματεύθη περὶ τῶν ἐθνικῶν δανείων τοῦ 1824 καὶ 1825. Μετὰ διαφόρους ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς περιπετείας, ἡ ἐξῆς ἔλαβε χώραν κατ' αὐτὰ διευθέτησις διὰ τῆς ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου 1878 συμβάσεως καὶ τοῦ ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου 1878 ΨΑΘ' νόμου. Ἡ δημοσίευσίς τῶν μέτρων τούτων ὡς καὶ τῶν ἐσχάτως ληφθέντων διὰ τῆς ἀπὸ 16 Ἰουλίου 1879 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ ἀπὸ 18 Ἰουλίου 1879 βασιλικοῦ διατάγματος ἀνήκουσιν εἰς σπουδαίαν σελίδα τῆς καθ' ἡμᾶς δημοσιονομίας.

A) ΣΥΜΒΑΣΙΣ.

Σήμερον τῇ τετάρτῃ Σεπτεμβρίου (ἔ. ν.) 1878, ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ ὑποφαινομένου Συμβολαιογράφου καὶ τῶν παρευρεθέντων μαρτύρων ἐν τῇ Πρεσβείᾳ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ἐν Λονδίῳ, ἐνεφανίσθησαν ἐν πρώτοις ὁ κύριος Ἰωάννης Γεννάδιος, κάτοικος ἐν 64 Pall Mall, Ἐπιτετραμμένος τὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, καὶ ὁ κύριος Θεμιστοκλῆς Κ. Μαλικόπουλος, ἐνεργῶν δι' ἑαυτὸν καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου Ν. Α. Νάζου, κατοικοῦ Ἀθηνῶν, οἱ τρεῖς ἐξουσιοδοτημένοι ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων (τῆς ἐξῆς ἀναφερομένης ὡς «Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως») ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἐτέρου ὁ λίαν ἔντιμος κύριος Ἐδουάρδος Πλεύδελ Βού-

δερης, Πρόεδρος τοῦ Σωματείου τῶν κατόχων ξένων χρεωγράφων (τοῦ ἐξῆς ἀναφερομένου ὡς «τοῦ Σωματείου»), ἐνεργῶν ὑπὲρ καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ρηθέντος Σωματείου, καὶ ὁ κύριος Ἐδουάρδος Χάσλεβουδ, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν κατόχων τῶν Ἑλληνικῶν ὁμολογιῶν (τῆς ἐξῆς ἀναφερομένης ὡς «Ἐπιτροπῆς»), ἐνεργῶν ὑπὲρ καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ρηθείσης Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων κατόχων τῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδιῶν τῶν ἐν τοῖς ἐξῆς μνημονευομένων καὶ ἀναφερομένων ὡς «παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδιῶν.»

Ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἔτη 1824, καὶ 1825 ἰδίᾳ, συνωμολογήθησαν ἐν Λονδίῳ χρεὴ τινὰ, συμποσούμενα ἐν συνόλῳ εἰς L. 2,800,000 στερλίνας, ἐν ὀνόματι τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῶν τότε ἐνόπλων Ἑλλήνων, χάριν ἐπιδιώξεως τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας, τοῖς δὲ συνενεγκοῦσιν ὑπὲρ τῶν δανείων ἰδίᾳ τούτων ἐξεδόθησαν ὁμολογίαι μετὰ τοκομεριδιῶν συνημμένων διὰ τόκους, (εἶναι δὲ ταῦτα τὰ προμνησθέντα ὁμόλογα καὶ τοκομεριδία). — Καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ δύο μὲν ἔτη τὰ τοκοφόρα τοκομεριδία ἀκριβῶς ἐπληρώθησαν κατὰ τὴν προθεσίαν των, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰ ἔπειτα ἔτη οὐδεὶς ἐπληρώθη τόκος ἐπὶ τῶν ρηθέντων δανείων, τὰ δὲ μνησθέντα ὁμόλογα καὶ τὰ τοκομεριδία εἰσέτι μένουσιν ἐκκρεμῆ καὶ ἀπλήρωτα. — Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὀλικὸν ποσόν, τὸ νῦν ὀφειλόμενον τοῖς ρηθεῖσι κατόχοις τῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδιῶν, διὰ κεφάλαιον καὶ τόκους ἀνήρχετο τῇ 1 Ἰουλίου 1878 εἰς τὸ ποσὸν δέκα περίπου ἑκατομμυρίων. — Καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν εἰρημένων παλαιῶν ὁμολογιῶν ἰδρύθη τὸ παρὸν Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ἠγέρθησαν δὲ κατὰ καιροὺς ζητήματα μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν κατόχων τῶν μνησθεισῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν περὶ τῆς ὑποχρέσεως τῆς ρηθείσης Κυβερνήσεως ὅπως ἀναγνωρίσῃ αὐτάς. — Νῦν, ὅπως τεθῆ τέρμα εἰς τὰς ἀμφισβητήσεις καὶ τὰ ζητήματα ταῦτα, ἐπροτάθη καὶ διὰ τοῦ παροντος συμφωνεῖται, ἵνα ἐκδοθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νέαι ὁμολογίαι τοῖς κατόχοις τῶν

παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδίων, σύμφωνα πρὸς τὸ μέτρον καὶ τοὺς ὅρους τοὺς ἐν τοῖς ἐξῆς, ἦτοι:

1) Ἴνα ἀποσυρθῶσι τῆς κυκλοφορίας καὶ ἀνταλλαγῶσιν αἱ ῥηθεῖσαι παλαιαὶ ὁμολογίαι καὶ τὰ μὴ πληρωθέντα τοκομερίδια, καὶ ἵνα ἀποσβεσθῶσιν οἱ συσσωρευθέντες ἐπ' αὐτῶν τόκοι, καὶ ἵνα ἐκτελεσθῶσιν οἱ λοιποὶ σκοποὶ τῆς συμφωνίας ταύτης, ἐκδοθήσονται νέαι ὁμολογίαι συμποσούμεναι ἐν συνόλῳ εἰς τὸ ποσὸν L. 1,200,000. Αἱ ὁμολογίαι αὗται θὰ ὦσι χωριστὰ ἐκάστη ἀξίας L. 100, L. 150, ἢ L. 500, φέρουσαι τόκον πρὸς 5 % κατ' ἔτος. Ὁ δὲ τόκος οὗτος θὰ ἀντιπροσωπεύηται ὑπὸ ἐξήκοντα ἕξ τοκομεριδίων, προσηρητημένων εἰς τὰς ῥηθείσας ὁμολογίας, αἵτινες ὁμολογίαι θὰ ὦσιν ἀποσβέσιμοι ἐντὸς τριάκοντα τριῶν ἔτων ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῶν χρονολογίας, ἂν μὴ καὶ προγενέστερον ἀπαλειφθῶσι κατὰ τὸν ἐν τοῖς ἐξῆς ἀναφερόμενον τρόπον. Ὁ τόκος ἔσεται πληρωτέος καθ' ἑξαμηνίαν ἐν Λονδίῳ. Τὸ δὲ πρῶτον ἑξαμηνιαῖον τοκομερίδιον ἔσεται πληρωτέον τῇ 15 Ἰουλίου 1879 (ε. ν.).

2) Αἱ ῥηθεῖσαι νέαι ὁμολογίαι θ' ἀπονεμηθῶσι καὶ θὰ διαιρεθῶσι μεταξὺ τῶν κατόχων τῶν ῥηθεισῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδίων, τῶν αἰτησάντων ἀνταλλαγὴν κατὰ τὴν προσήκουσαν ἀναλογίαν τοῦ εἰς ἕκαστον ὀφειλομένου ποσοῦ ἦτοι:

Ἐντὶ L. 100 παλαιᾶς ἐρυθρ. ὁμολ. L. 31.12 — εἰς νέας ὁμολ.
 » » 100 » κυανῆς » » 30.10 — » » »
 » » 100 παλαιῶν τοκομεριδίων » 11.12 — » » »

Τὰ ποσὰ ταῦτα τῶν νέων ὁμολογιῶν εἶναι ἐλεύθερα παντὸς ἐξόδου ἢ προμηθείας.

3) Αἱ νέαι ὁμολογίαι ληφθήσονται ὑπὸ τῶν κατόχων τῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδίων ὡς πλήρης ἐξόφλησις τούτων. Ὅσαι δὲ τῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδίων παραδοθήσονται πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀντὶ νέων ὁμολογιῶν, θέλουσι διαγράφεσθαι καὶ ἐπιστρέφεσθαι τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει, ἢ τῷ ἐξουσιοδοτημένῳ αὐτῆς πράκτορι.

4) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέλει φροντίσει νὰ κατατε-

θῶσι κατὰ τὴν, ἢ πρὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1879 αἱ μνησθεῖσαι νέαι ὁμολογίαι τοῦ ρηθέντος ποσοῦ L. 1,200,000 μετὰ τῶν συνημμένων τοκομεριδίων παρὰ τῶ ἐν τοῖς ἐξῆς μνημονευθησομένῳ Συμβουλίῳ. Ἐκάστη τῶν νέων τούτων ὁμολογιῶν θέλει εἶσθαι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Ἀθήναις, θέλει δὲ προσυπογράφεσθαι ὑπὸ τοῦ προΐσταμένου τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, καθ' ὅσον βαθμῆδὸν ἀνταλλάσσονται αἱ ὁμολογίαι καὶ θέλει σφραγιζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐξῆς μνημονευθησομένου Συμβουλίου.

Ἄμα αἱ νέαι ὁμολογίαι ὦσιν ἔτοιμοι πρὸς παράδοσιν, εἰδησις περὶ τούτου θέλει δοθῆ διὰ κοινοποιήσεως δημοσιευθησομένης ἐν δυσὶν ἢ πλείοσιν ἡμερίσιν τοῦ Λονδίνου, καὶ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ χρηματιστηρίου τοῦ Λονδίνου. Οὐδεμίαν ἀνταλλαγὴν παλαιῶν ὁμολογιῶν θέλει γείνει εἰμὴ διὰ τοῦ μνησθέντος Συμβουλίου.

5) Πρὸς ἐποπτεῖαν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς κατὰ τὴν Σύμβασιν ταύτην ἀνταλλαγῆς καὶ μετατροπῆς, συνιστᾶται ἐν Συμβούλιον (τὸ ἐξῆς ἀναφερόμενον ὡς «τὸ Συμβούλιον»), τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη τὸ γραφεῖόν του ἐν τῷ ἄστει τοῦ Λονδίνου. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο θὰ σύγκριται ἐκ μελῶν ἕξ, συναπαρτιζομένων ὡς ἐξῆς:

Τοῦ προΐσταμένου τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ἐν Λονδίῳ καὶ ἐνὸς ἐτέρου ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διοριζομένου ὑπ' αὐτῆς.

Τοῦ Προέδρου τοῦ Σωματείου τῶν κατόχων ξένων χρεωγράφων.

Ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς διοικήσεως τοῦ Σωματείου τούτου, διοριζομένου ὑπ' αὐτοῦ.

Τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν κατόχων τῶν Ἑλληνικῶν ὁμολογιῶν.

Ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, διοριζομένου ὑπ' αὐτῆς.

Τὰ ἐξοδα καὶ αἱ δαπάναι τῆς μετατροπῆς καὶ ἀνταλλαγῆς ταύτης, — ἦτοι ἐνοίκιον γραφείου, μισθοὶ γραφέων καὶ ὑπαλ-

λήλων, γραφική ύλη, τυπογραφικά, είδοποιήσεων έξοδα, ταχυδρομικά κλπ. και ή δαπάνη τής κατασκευής τών νέων όμολογιών, ως και ή του χαρτοσήμου, έφ' όσων έξ αυτών έκδοθώσι, θέλουν άποτίσθαι υπό τής Έλληνικής Κυβερνήσεως, καθ' ή διαλαμβάνει ό συνημμένος πίναξ.

6) Τά πλεονεκτήματα τής Συμβάσεως ταύτης και ή συμμετοχή εις τήν μετατροπήν, τήν διά του παρόντος συμφωνουμένην, θέλουσι περιορισθῆ εις εκείνας τών παλαιών όμολογιών όσαι ανταλλαγώσιν ή παρουσιασθώσι προς ανταλλαγήν έντός δώδεκα μηνών από τής ήμέρας τής όρισθησομένης, προς άρχήν του έργου τής ανταλλαγής, διά τής κοινοποιήσεως τής δοτέας κατά τό προηγούμενον άρθρον του παρόντος Συβολαίου. Πάσα δέ παλαιά μετοχή ή τοκομερίδιον, μή ανταλλαγέν ή μή παρουσιασθέν προς ανταλλαγήν έντός τής διορίας ταύτης τών 12 μηνών, θέλει όριστικώς άποκλείσθαι τής ρηθείσης μετατροπής. Αί όμολογίαι και τά τοκομερίδια τά παρουσιασθησόμενα προς ανταλλαγήν κατά ή μετά τήν 15ην Ιουνίου 1879, θέλουσιν άποστειροῦσθαι του τόκου του επί του πρώτου τοκομεριδίου όφειλομένου· αι δέ παρουσιαζόμεναι προς ανταλλαγήν κατά ή μετά τήν 15ην Δεκεμβρίου 1879 θέλουν άποστειροῦσθαι του επί του πρώτου και δευτέρου τοκομεριδίου όφειλομένου τόκου. Τά ούτως άκύρούμενα τοκομερίδια θέλουν άποκόπτεσθαι τών νέων όμολογιών πρό τής παραδόσεως αυτών, και διαγραφόμενα θέλουν επιστρέφειν εις τήν Έλληνικήν Κυβέρνησιν ή τον έξουσιοδοτημένον πράκτορα αυτης. Τά δέ εις τά τοκομερίδια ταυτα αναλογοῦντα χρηματικά ποσά θέλουσι προστίθεσθαι εις τό χρεωλύσιον. Τέλος αι υπολειπόμεναι νέαι όμολογίαι εις χείρας του Συμβουλίου, αιτινες θα παρεδίδοντο εις τους κατόχους τών μη παρουσιασθεισων παλαιών όμολογιών και τοκομεριδίων μετά τό πέρας τών 12 μηνών, θέλουσι διαγραφείν και παραδίδεσθαι τῇ Έλληνική Κυβερνήσει ή τῷ έξουσιοδοτημένῳ πράκτορι αυτης, άφουγίνῃ ή άκολούθως άναφερομένη άφαιρέσις προμηθείας επί τών ανταλλαγεισών όμολογιών.

7) 'Επί τῇ αίτήσει κατόχου παλαιών όμολογιών ή τοκομεριδίων, οὔτινος ή κατοχή είναι ή ανεπαρκής ή μη ίση προς συμφηρισμόν και άπονομήν αυτῶ του αντίστοιχου ποσοῦ εις άκεραίας νέας όμολογίας, τό Συμβούλιον θέλει θέτει κατά μέρος νέας όμολογίας και άπέναντι αυτών έκδίδει τῷ κομιστῇ πιστοποιητικόν χρέους δι' άνάλογον ποσόν νέας όμολογίας, όπερ πιστοποιητικόν θα χαιρή τας αυτας άπολαυας ως τό άνάλογον μέρος τής όμολογίας. 'Εντός του μέχρι 31 Ιανουαρίου 1880 χρονικου διαστήματος αι παρακατατεθειται αντίσταθμοι νέαι όμολογίαι θέλουν εισθαι ανταλλάξιμοι άντι ίσου ποσοῦ τοιούτων πιστοποιητικῶν, άτινα άμα τῇ ανταλλαγῇ, θα διαγράφονται και θα παραδίδονται τῇ Έλληνική Κυβερνήσει ή τῷ έξουσιοδοτημένῳ πράκτορι αυτης.

8) Τό διά τόκον επί του όλου τών ειρημένων νέων όμολογιών όρισθέν ποσόν L. 60,000, ως και τό ποσόν τών L. 15,000 διά τήν άπάλειψιν τών έκδοθεισών νέων όμολογιών κατά τό παρόν Συμβόλαιον, ήτοι έν συνόλῳ L. 75,000 θέλουσιν—έτησίως και μέχρις οὔ όλόκληρον τό ποσόν τών νέων όμολογιών και τοκομεριδίων πληρωθῆ έμπροθέσμωσ, άποσβεσθῆ και διαγραφῆ—θέλουσιν έμβάζεσθαι διά λογαριασμόν και υπ' ευθύνην τής Έλληνικής Κυβερνήσεως τῇ Τραπεζῇ ή τῷ Τραπεζιτικῷ οίκῳ εκείνῳ, όστις όρισθήσεται έν Λονδίνῳ υπό τής Έλληνικής Κυβερνήσεως και έπιφορτισθήσεται με τήν πληρωμήν τών τοκομεριδίων και τών κληρωθισομένων όμολογιών.

9) Τό ρηθέν έτήσιον ποσόν L. 15,000 ως και οι συσσωρευόμενοι τόκοι τών άποσβεσθεισών όμολογιών θέλει χρησιμεύει ως χρεωλύσιον κατά εξαμηνιαίας δόσεις προς άπόσβεσιν όμολογιών, κληρωτέων εις τό άρτιον και καθ' όν κατωτέρω έκτίθεται τρόπον.

10) Αί βαθμηδόν καθ' εξαμηνίαν άποσβεστέαι νέαι όμολογίαι όρισθησονται διά κληρώσεως, γενησομένης έν Λονδίνῳ, έν τῷ γραφείῳ τής έπιφορτισθησομένης με τήν πληρωμήν τών τόκων και του χρεωλυσιου Τραπεζης, και επί παρουσίας αντιπροσώπων τής Έλληνικής Κυβερνήσεως, ένός συμβολαιο-

γράφου και οιοδήποτε αντιπροσώπου τὸ Συμβούλιον ὀρίσει πρὸς τοῦτο.

11) Οἱ ἀριθμοὶ τῶν κατὰ καιροὺς κληρωθησομένων, ὡς εἴρηται, ὁμολογιῶν πρὸς ἀπόσβεσιν θέλουσι δημοσιεύεσθαι ἐν Λονδίῳ ἕνα τοῦλάχιστον μῆνα πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς πληρωμῆς. Οὐδεὶς δὲ θέλει ὀφείλεσθαι τόκος ἐπὶ τῶν οὕτω κληρωμένων ὁμολογιῶν μετὰ τὴν οὕτως ὀριζομένην ἡμέραν. Ἡ πρώτη κλήρωσις θέλει λάβει χώραν τοῦλάχιστον ἐξ ἐβδομάδας πρὸ τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1880 (ε. ν.).

12) Αἱ οὕτως ἐξοφλούμεναι νέαι ὁμολογίαι, αἵτινες δεόν νὰ παρουσιάζωνται μὲ τὰ μὴ δουλευθέντα τοκομερίδια συνημμένα, ἢ μὲ τοκομερίδια ἀντίστοιχα τούτοις, θέλουσι κατὰ τὰς ὀρισθείσας ἐποχὰς διαγράφεσθαι, ὅπως καὶ τὰ σχετικὰ τοκομερίδια, ἐν Λονδίῳ ἐπὶ παρουσίᾳ Συμβολαιογράφου, ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἀντιπροσώπου τινὸς διοριζομένου ὑπὸ τῶν ὁμολογιούχων πρὸς μαρτυρίαν τῆς διαγραφῆς ταύτης. Αἱ δὲ οὕτω διαγραφόμεναι ὁμολογίαι καὶ τοκομερίδια θέλουσι παραδίδεσθαι τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει ἢ τῷ ἐξουσιοδοτημένῳ πράκτορι αὐτῆς.

13) Τὸ κεφάλαιον καὶ ὁ τόκος τῶν νέων ὁμολογιῶν δὲν θέλουσι ὑπόκεισθαι εἰς οὐδένα δασμὸν ἢ φόρον ἤδη ἐπιβεβλημένον ἢ ἐπιβληθησόμενον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

14) Ἐκ τοῦ ὀνομαστικοῦ ποσοῦ τῶν ἀπέναντι παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδίων ἀνταλλαχθησομένων νέων ὁμολογιῶν τὸ Συμβούλιον θέλει ἀφαιρέσει ὑπὲρ τοῦ Σωματείου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τρία ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, ὅπερ ποσοστὸν εἶναι ἴσον τῷ ψηφισθέντι τῆς 2 Ἀπριλίου 1862 ὑπ' αὐτῶν τῶν ὁμολογιούχων χάριν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς μεριμνώσης ὑπὲρ τῶν συμφερόντων των. Αἱ οὕτως ἀποτεθησόμεναι ὁμολογίαι θέλουσι χρησιμεύει εἰς ἀπότισιν ἐξόδων προμηθειῶν καὶ δαπανῶν ἄλλων ἢ τῶν διὰ τοῦ παρόντος Συμβολαίου ὀρισθέντων ὡς πληρωτέων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

15) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπόσχεται νὰ πληρῶνῃ τακτικῶς τὰ ἀναγκαῖα ποσὰ πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν νέων ὁμολο-

γιῶν. Ἄλλ' ὡς περαιτέρω καὶ εἰδικὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐμπρόθεσμον καὶ ἀκριβῆ πληρωμὴν τοῦ προμνησθέντος ἐτησίου ποσοῦ τῶν Λιρ. 75,000 στερλινῶν, ἢ Ἑλληνικῆ Κυβερνήσις ἰδιαιτέρως ὑποθηκεύει τὰς προσόδους τοῦ χαρτοσήμου, τὰς συλλεγομένας ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς προσόδους τοῦ τελωνείου Κεφαλληνίας καὶ πρὸς τούτοις ῥητῶς ἀναλαμβάνει ἵνα τὰ τέλη καὶ αἱ πρόσοδοι αὗται μὴ ὑποβληθῶσι, πρὸ τῆς ὀλικῆς ἀποσβέσεως τῶν ῥηθεισῶν νέων ὁμολογιῶν, εἰς μεταβολὰς, σκοπούσας εἰς μείωσιν τῶν προσόδων τούτων. Τὸ προῖον αὐτῶν θέλει κατατίθεσθαι παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος καθὰ ὀρίζονται κατωτέρω.

16) Ἐπίσης ῥητῶς δηλοῦται ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκ μέρους τῶν ὁμολογιούχων, ὅτι τὰ ῥηθέντα τέλη τοῦ χαρτοσήμου, ἅτινα νῦν ἀποδίδουσι περὶ τὰς 6,000,000 δραχμῶν, καὶ τὰ ῥηθέντα τελωνειακὰ τέλη Κεφαλληνίας, ἅτινα νῦν ἀποδίδουσι περὶ τὸ 1,200,000 δραχμῶν ἐτησίως, εἶναι ἰδίως ἀποτεταγμένα, μέχρι ποσοῦ 4,250,000 φράγκων ἐτησίως, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐτέρου δανείου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Οὕτως ὑπολείπεται περίσσευμα $2\frac{1}{4}$ ἑκατομμυρίων φράγκων περίπου, ἧτοι σχεδὸν Λιρ. 90,000, διὰ τὴν ἐτησίαν ὑπηρεσίαν τῶν νέων ὁμολογιῶν. Ῥητῶς συμφωνεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅτι ἡ ὑπάρχουσα προὑποχρέωσις αὕτη τῶν $4\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων φράγκων δὲν ἀκυροῖ τὰ δικαιώματα τῶν κατόχων τῶν ῥηθεισῶν νέων ὁμολογιῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων εἰσοδημάτων. Ἀναλαμβάνει δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἂν κατὰ τινα καιρὸν τὰ ῥηθέντα εἰσοδήματα ἀποδειχθῶσιν ἀνεπαρκῆ, νὰ παράσχωσι τὸ ῥηθὲν ποσὸν τῶν Λιρ. 75,000 κατ' ἔτος, νὰ ἀποθέσῃ ἐτέρουσ εἰδικούσ πόρους εἰσοδημάτων, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ ἀνωτέρω τέλη τοῦ χαρτοσήμου καὶ τοῦ τελωνείου τῆς Κεφαλληνίας ἐξησφαλίσθησαν. Ἄν τυχὸν ὑπάρξῃ ἢ ἀναφανῇ ἀνάγκη ὑπολογισμοῦ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν Ἑλληνικῶν, Γαλλικῶν καὶ Ἀγγλικῶν νομισμάτων ὡς πρὸς τὰς δοσοληψίας τὰς ἐκ τοῦ παρόντος πηγα-

ζούσας, 25 φράγκα θέλουν εκλαμβάνεσθαι ὡς ἰσοδυναμοῦντα μὲ μίαν λίραν στεργλίαν.

17) Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπίσης ἀναλαμβάνει νὰ συμπεριλάβῃ ἐν τῷ νέῳ Νομοθετήματι, δι' οὗ θέλει δοθῆ νόμου ἰσχὺς εἰς τὸ Συμβόλαιον τοῦτο, Κανονισμοὺς ἀπαραλλάκτους ἐκείνων, οἵτινες ἐπεβλήθησαν πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ἐσωτερικοῦ χρέους, δυνάμει τῶν ὁποίων αἱ κατάλληλοι ἀρχαὶ, αἱ ἀσχολούμεναι περὶ τὴν σύναξιν τῶν προσόδων (αἵτινες κατὰ τὸ ἄρθρον 15 ἀποτάσσονται ὑπὲρ τῶν νέων ὁμολογιῶν), θέλουν ἀναγκάζεσθαι νὰ καταθέτουν, κατὰ δεκαπενθήμερον παρὰ τοῖς ὑποκαταστήμασι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ λογαριασμὸν τῶν ὁμολογιούχων τὰ εἰς χεῖράς των περιελευσόμενα ποσὰ ἐκ τῶν ρηθισῶν προσόδων, μέχρι συμψηφισμοῦ τοῦ πρὸς ἐξαμηνιαίαν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου ἀναγκαίου ποσοῦ, καὶ δυνάμει τῶν ὁποίων Κανονισμῶν οἱ ρηθέντες ὑπάλληλοι καθίστανται προσωπικῶς ὑπεύθυνοι τοῖς ὁμολογιούχοις διὰ τὴν αὐστηρὰν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος ἄρθρου καὶ ὑπόκεινται εἰς ποινικὴν καταδίωξιν ὡς ἐπὶ καταχρήσει καὶ ἀπιστία, ἂν τυχὸν παραμελήσωσι τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρου τούτου.

18) Ἄμα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις γνωστοποιήσῃ, ἐντὸς τεσσάρων ἐβδομάδων ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς σήμερον τῆς συμβάσεως ταύτης, τὴν ἀποδοχὴν καὶ ἐπικύρωσιν αὐτῆς, τὸ Σωματεῖον τῶν κατόχων ξένων χρεωγράφων καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν κατόχων Ἑλληνικῶν χρεωγράφων θέλουσιν ἀμέσως συγκαλέσει συνεδρίασιν τῶν κατόχων τῶν ὁμολογιῶν τοῦ 1824 καὶ 1825 καὶ θέλουσι καθυποβάλλει τὴν σύμβασιν ταύτην ὡς ἐν ὄλον εἰς τὴν ἐγκρισιν καὶ παραδοχὴν αὐτῶν. Ἄν ἡ πλειονοψηφία δὲν ἀποδεχθῆ καὶ ἐγκρίνη αὐτὸ, τὸ Συμβόλαιον ἔσεται ἄκυρον. Ἄλλ' ἂν ἡ συνεδρίασις ἢ ἡ πλειονοψηφία αὐτῆς κηρύξῃ, ὅτι τὸ ἀποδέχεται, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ καθυποβάλλῃ τὴν σύμβασιν ταύτην εἰς τὴν ψῆφον τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς ἐντὸς δύο καὶ ἡμίσεως μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἄμα καταστῆ Νόμος, ὑπόσχεται ἀμέσως νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Ἄν ἐν τούτοις, δύο μῆνας ἀφοῦ τὸ Συμβόλαιον τοῦτο κυρωθῆ καὶ ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς, καὶ ἀφοῦ δοθῆ δημοσίᾳ εἰδοποίησις ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον εἶναι ἔτοιμον καὶ πρόθυμον, κατὰ τὰ προδιατυπωθέντα, νὰ ἐκτελέσῃ τὸ Συμβόλαιον, ἢ Ἐπιτροπὴ τοῦ χρηματιστηρίου τοῦ Λονδίνου δὲν ἐπιτρέψῃ τυχόν, ἵνα τὰ χρεώγραφα καὶ αἱ ἀξίαι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀναγράφωνται ἐπισήμως ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ, τὸ Συμβόλαιον τοῦτο θὰ ᾖ ἄκυρον, τὰ δὲ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἐκατέρωθεν μερῶν θὰ ᾖ καὶ θὰ μένουν καθ' ὅλα ὡς ἂν ἡ παρούσα συμφωνία δὲν εἶχε ποτὲ γέινει.

19) Οὐδὲν ἀντίγραφον ἔσεται παραδεκτὸν πρὸς ἀντικατάστασιν ἀπολεσθείσης νέας ὁμολογίας.

Πέντε κατὰ συνέχειαν ἔτη μετὰ τὴν τελευταίαν κλήρωσιν τῶν νέων ὁμολογιῶν, πᾶσα πληρωμὴ, ὀφειλομένη ἐπὶ τοιούτων ὁμολογιῶν, θέλει παραγράφεται. Ἄλλ' οὐδεμία ἰσχὺς παραγραφῆς πρὸ τοῦ χρονικοῦ ἐκείνου διαστήματος.

20) Οἱ ὑπογράφοντες τὴν συμφωνίαν ταύτην κατ' οὐδὲν καθίστανται, ἕνεκα τῆς ὑπογραφῆς ταύτης, προσωπικῶς ὑπεύθυνοι διὰ τι τῶν ἐνταῦθα περιλαμβανομένων.

Ἐπὶ τῷ ὄρω ἐπικυρώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

I. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

E. P. ΒΟΥΒΕΡΗΣ

Θ. Κ. ΜΑΛΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΛΟΥΑΡ. ΧΑΣΛΕΒΟΥΑ

Μαρτυροῦμεν περὶ πασῶν τῶν ἀνωτέρω ὑπογραφῶν.

ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΚ ΚΕΝΑΣ,

ΣΤΑΝΕΥ ΚΛΑΡΚ ΧΟΥΚ.

In testimonium veritatis

(T. Σ.)

W. GRAIN, Συμβολαιογράφος.

B') ΝΟΜΟΣ.

*Ἄρθρον 1.

Ἐγκρίνεται ἡ μεταξὺ τῶν κυρίων Ἰω. Γενναδίου, Γραμματέως τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, διευθύνοντος αὐτῆν, καὶ Θεμιστοκλέους Μαλικιπούλου, ἐνεργούντος δι' ἑαυτὸν καὶ ὡς πληρεξουσίου τοῦ κυρίου N. A. Νάζου, ἐνεργούν-

των ως πληρεξουσίων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν κ. κ. Ἐδουάρδου Πλεϋδέλ Βούβερη, Προέδρου τοῦ Σωματείου τῶν κατόχων ξένων χρεωγράφων, ἐνεργοῦντος ὑπὲρ καὶ ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ ῥηθέντος Σωματείου, καὶ Ἐδουάρδου Χάσλεβουδ, προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν κατόχων τῶν Ἑλληνικῶν ὁμολογιῶν, ἐνεργοῦντος ὑπὲρ καὶ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς ῥηθείσης Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων κατόχων τῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκομεριδίων, τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1824 καὶ 1825 συνομολογηθέντων παρὰ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος δύο ἐξωτερικῶν δανείων, ἀφ' ἑτέρου, ὑπογραφεῖσα ἐν Λονδίῳ τῇ 4 Σεπτεμβρίου (ε. ν.) 1878 καὶ ἐπομένην ᾧδε σύμβασιν ἐξ ἄρθρων 20 περὶ τῶν εἰρημένων δανείων, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐξῆς προσθέτων δύο ἄρθρων, τὰ ὅποια, προταθέντα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐγένοντο ἀποδεκτὰ παρὰ τῶν μετ' αὐτῆς διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης συναλλαγέντων, κατὰ τὴν κατωτέρω τοῦ κειμένου τῆς συμβάσεως καταχωριζομένην ᾧδε πρόσθετον πρᾶξιν.

1. «Οἱ κάτοχοι παλαιῶν ὁμολογιῶν, λαμβάνοντες ὡς ἀντάλλαγμα αὐτῶν μίαν νέαν L. 31. 12 μὲν διὰ μίαν παλαιὰν ἐρυθρὰν ἐκ L. ἑκατὸν, 30. 10 δὲ διὰ μίαν παλαιὰν κυανὴν ἐκ L. ἑκατὸν, παραιτοῦνται πάσης ἄλλης οἰασδὴποτε ἀπαιτήσεως κατὰ τοῦ Δημοσίου τῆς Ἑλλάδος ὡς πρὸς τοὺς ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1844 καὶ 1 Ἰανουαρίου 1846 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1878 δεδουλευμένους τόκους, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχουσιν ἐκδεδομένα τοκομερίδια».

2. «Ἀντὶ τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 15 τῆς συνημμένης συμβάσεως τῆς 4 Σεπτεμβρίου ε. ε. (ε. ν.) ἀναφερομένων προσόδων τοῦ τελωνείου Κεφαλληνίας, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παραχωρεῖ τὴν πρόσδοτον τοῦ τελωνείου Κερκύρας, ἀνερχομένην εἰς δύο ἑκατομμύρια δραχ. ἐτησίως κατὰ μέσον ὄρον.

Ἄρθρον 2.

Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς τακτικῆς πληρωμῆς τοῦ τόκου καὶ τοῦ χρεωλυσίου εἰς ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως παραχωρεῖται

ἀνάλογον ποσὸν ἀπὸ τὸ ἔσοδον τοῦ τέλους τοῦ χαρτοσήμου καὶ ὀλόκληρος ἢ πρόσδοτος τοῦ τελωνείου Κερκύρας.

Αἱ ἀνωτέρω εἰσπράξεις παραδίδονται ἐν τέλει ἐκάστης ἑβδομάδος εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν ἑξαμηνίαν ποσοῦ.

Ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τούτων, λογιζομένων ὡς παρακαταθήκη ὑπὲρ τῶν κατόχων τῶν κατὰ τὴν σύμβασιν ὁμολογιῶν, ἡ Τράπεζα καταλογίζει τόκον πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου 4 τοῖς ἑκατὸν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς καταθέσεως μέχρι τοῦ τέλους ἐκάστης ἑξαμηνίας.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν εἰσπράξεων ἀπαγορεύεται ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1879 ε. π. πᾶς συμψηφισμὸς καὶ οἰασδὴποτε πληρωμὴ, πλην τῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν ὀδικῶν φόρων ἀνηκόντων, ὡς καὶ ἡ δι' ἐντόκων γραμματίων ἀπότισις τῶν ὀφειλομένων δικαιομάτων.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐξετάζει ἀνά πᾶσαν τριμηνίαν αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπου του τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τοῦ εἰρημένου τελωνείου καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν ταμείων ὡς πρὸς τὸ ἔσοδον τοῦ χαρτοσήμου, δημοσιεύων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως ταύτης διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 3.

Οἱ διαχειριζόμενοι τὸ εἰρημένον τελωνεῖον Κερκύρας ὑπάλληλοι εἰσὶ προσωπικῶς ὑπόλογοι πρὸς τοὺς κατόχους τῶν ὁμολογιῶν, διὰ πᾶσαν παράβασιν τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὀρισθέντων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταδιώκονται ποινικῶς ἐπὶ ὑπεξαίρεσει καὶ ἀπιστίᾳ.

Ἄρθρον 4.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, ἐκ τῶν κατὰ τὰ προηγούμενα ἄρθρα μεταβιβαζομένων αὐτῇ εἰσπράξεων τοῦ τελωνείου Κερκύρας, ἀποστέλλει ἐκάστοτε ἐγκαίρως εἰς τὴν ἐν τῇ συμβάσει ἀναφερομένην Ἐπιτροπὴν τὸ ποσὸν τῶν ἑξαμηνιαίων δόσεων συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως· ἔσεται δὲ εἰς λογα-

ριασμόν τοῦ δημοσίου πᾶσα ἐκ τοῦ νομίσματος καὶ συναλλάγματος διαφορά.

Ἄρθρον 5.

Ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ χορηγήσῃ ἐν ἀνάγκῃ, πλὴν τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 ἐγγυήσεων, καὶ ἄλλας, εἴτε δι' ὑποθήκης ἐθνικῶν κτημάτων, εἴτε δι' ἐκχωρήσεως δημοσίων προσόδων ἢ πιστωμάτων.

Ἄρθρον 6.

Τὰ ἔξοδα, ἅτινα κατὰ τὸ τελευταῖον ἐδάριον τοῦ 5 ὅρου τῆς συμβάσεως ἐπιβαρύνουσι τὸ δημόσιον, ὀρίζονται κατ' ἀνώτατον εἰς δισχιλίας λίρας.

Ὁ παρῶν νόμος, ψηφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς, καὶ παρ' Ἡμῶν σήμερον κυρωθεὶς, δημοσιευθήτω διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθήτω ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 8 Δεκεμβρίου 1878.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Γ') ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ.

Λαβὼν ὑπ' ὄψιν α) τὴν ἀπὸ 5 ὑπερμεσοῦντος μηνὸς ἔκθεσιν πρὸς τὴν Βουλὴν τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργοῦ, δι' ἧς συνώδευσε τὸ εἰς τὴν Βουλὴν προταθὲν παρ' αὐτοῦ νομοσχέδιον περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς § β' τοῦ ἄρθρου 18 τῆς ἐν Λονδίῳ συνομολογηθείσης κατὰ τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1878 καὶ διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Δεκεμβρίου 1878 ΨΑΔ' κυρωθείσης συμβάσεως περὶ μετατροπῆς τῶν παλαιῶν δανείων τοῦ 1824 καὶ 1825, β') τὸ κείμενον τοῦτο τοῦ εἰρημένου νομοσχεδίου περιλαμβανόμενον ἐν ἐνὶ μόνῳ ἄρθρῳ.

Σκεφθὲν, ὅτι δὲν ἐγένετο δυνατὸν νὰ συζητηθῇ καὶ ἐπιψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τὸ εἰρημένον νομοσχέδιον, ἐπελθούσης τῆς λήξεως τῆς ἐκτάκτου συνόδου κατὰ τὴν 14 τοῦ μηνὸς, ἀρ' ἐτέρου δὲ, ὅτι κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 503 ἀπὸ 30 Ἰουνίου, 12 Ἰουλίου, ἔκθεσιν τῆς ἐν Λονδίῳ πρεσβείας ἂν μέχρι τῆς προσεχοῦς 3 Αὐγούστου νέου ἔτους δὲν ἐπέλθῃ ἢ ἐπιψηφισθεῖσα διὰ τοῦ εἰρημένου νομοσχεδίου ἄρσις τῶν παρενθεθεισῶν πρὸς

τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν νέων τίτλων πρὸς τοὺς κατατεθέντας ἤδη παλαιούς τίτλους δυσχερειῶν «πολλοὶ προ-» βλέπονται παρ' αὐτῆς περιπλοκαὶ καὶ πολλοὶ κίνδουνοι», ἐνῶ «ἂν οἱ τίτλοι ἐξεδίδοντο ἀμέσως καὶ ἐπληρόνετο τὸ πρῶτον» τοκομεριδίον ἐμπροθέσμως, τὸ χρηματιστήριον θ' ἂν ἐγγρα-» φεν ἀμέσως τὰς νέας ὁμολογίας». Προσέτι, ὅτι κατὰ τὸ πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον ἀπὸ 7) 19 Ἰουλίου τηλεγράφημα τοῦ ἐν Λονδίῳ συνεστῶτος συμβουλίου ἐπὶ τῆς μετατροπῆς ταύτης, τὸ εἰρημένον συμβούλιον δὲν ἀμφιβάλ-» λει, ὅτι «θέλει ἐγκριθῇ ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίῳ χρηματιστηρίου» ἢ δημοσίᾳ τῶν ἐλληνικῶν τίτλων ἀναγραφῆ», ἐὰν ἐγκριθῇ ἢ κατάργησις τῆς § β' τοῦ ἄρθρου 18 τῆς περὶ μετατροπῆς τῶν εἰρημένων δανείων συμβάσεως καὶ ἂν ἀποσταλῶσιν ἐγ-» καίρως καὶ πρὸ τῆς λήξεως τοῦ α, τοκομεριδίου ἐξ χιλιάδες» λιρῶν, ἀναγκαῖαι πρὸς πληρωμὴν τοῦ κατὰ τὴν 3 Αὐγούστου» ε. ν. λήγοντος εἰρημένου τοκομεριδίου τοῦ ἀποδοτέου πρὸς ἀν-» ταλλαγὴν τῶν κατατεθέντων ἤδη παλαιῶν τίτλων νέων ὁμο-» λογιῶν.

Ἄναγνοῦν καὶ τὸ πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα ἀποσταλὲν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας παρ' ἡμῶν ὑπουργικῆς κρίσεως ἀπὸ 12) 21 Ἰουλίου τηλεγράφημα τοῦ προέδρου τοῦ ἐπὶ τῶν ξένων χρεωγράφων συλλόγου «Boune-» gie» καὶ τοῦ προέδρου τοῦ ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν χρεωγράφων» συλλόγου κ. Mairman.

Ἐνέκρινεν, ἵνα τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ζητήσῃ παρὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος τὴν ἄδειαν νὰ προβῇ ὑπὸ ἰδίαν αὐτοῦ εὐ-» θύνην εἰς τὴν ἀπὸ τοῦδε ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεως» τῆς § β' τοῦ ἄρθρου 18 τῆς περὶ μετατροπῆς τῶν παλαιῶν» δανείων συμβάσεως εἰσαχθέντος εἰς τὴν Βουλὴν, ἀλλὰ μὴ» ψηφισθέντος ὑπ' αὐτῆς νομοσχεδίου, ὡς ἂν τοῦτο εἶχεν ὑπ' αὐ-» τῆς ἐπιψηφισθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως κυρωθῇ καὶ ἐκδοθῇ ὡς» νόμος τοῦ κράτους, νὰ εἰσαγάγῃ δὲ, ἅμα τῆς Βουλῆς συνε-» λευσεμένης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τῆς νέας βουλευτικῆς πε-» ριόδου, τὸ τε βασιλικὸν διάταγμα, δι' οὗ θέλει ἐπιτραπῆ ἢ ἀπὸ

τουδε εκτελεσις τῆς διατάξεως τοῦ νομοσχεδίου, περὶ οὗ πρόκειται, καὶ τὸ νομοσχέδιον τοῦ ὁποίου ἡ διάταξις θέλει τεθῆ ἀπὸ τοῦδε ἐν ἰσχύϊ καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τὴν κύρωσιν τῆς πράξεως ταύτης.

Τῆς περὶ τούτου βασιλικῆς ἀδείας δοθησομένης, ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργῶν τὴν φροντίδα νὰ κοινοποιήσῃ μὲν τὰ διαταχθέντα εἰς τὴν ἐν Λονδίῳ Β. πρεσβείαν, ἵνα αὕτη συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς μετατροπῆς τῶν παλαιῶν δανείων συμβουλίου καὶ προβῶσιν ἀμέσως εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν νέων τίτλων πρὸς τὰς κατατεθείσας ἤδη παλαιὰς ὁμολογίας, νὰ ἀποστείλῃ δὲ ἀμέσως διὰ τῆς Ἴονικῆς τραπέζης ἐκ τῶν ἐν Κερκύρα κατατεθειμένων εἰσπραξέων τὸ πρὸς πληρωμὴν τοῦ πρώτου τοκομεριδίου τῶν ἐγγειροισθησομένων νέων τίτλων ἀναγκαιοῦν, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ ἐν Λονδίῳ ἐπὶ τῆς μετατροπῆς τῶν παλαιῶν δανείων συμβουλίου, ποσὸν τῶν ἐξ χιλιάδων ἀγγλικῶν λιρῶν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 16 Ἰουλίου 1879.

Τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Ὁ πρόεδρος

Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ.

Τὰ μέλη

Θ. Π. Δηλιγιάννης, Α. Δ. Ἀγγερινός, Γ. Μπομπουλῆς.

Δ') ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ.

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπὸ 16 τοῦ παρόντος μηνὸς Ἰουλίου πράξιν τοῦ ἡμετέρου ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐπὶ τῇ προτάσει αὐτοῦ, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν.

Α'). Ἐπιτρέπομεν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον νὰ προβῆ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦδε ἐκτελεσιν τοῦ εἰσαχθέντος μὲν εἰς τὴν Βουλῆν, μὴ ψηφισθέντος δὲ παρ' αὐτῆς μέχρι τῆς 14 Ἰουλίου, καθ' ἣν ἐκηρύχθη ἡ λήξις τῆς τελευταίας ἐκτάκτου συνόδου, νομοσχεδίου περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς § β' τοῦ ἀρθ. 18 τῆς περὶ μετατροπῆς τῶν δανείων 1824 καὶ 1825 συνομολογηθείσης ἐν Λονδίῳ τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1878 κυρωθείσης διὰ

τοῦ ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου 1878 ΨΑΔ' νόμου συμβάσεως, ὡς ἂν τὸ νομοσχέδιον τοῦτο εἶχεν ἐπιψηφισθῆ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, κυρωθῆ δὲ παρ' ἡμῶν καὶ ἐκδοθῆ ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Β'). Ἐντελλόμεθα τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ, ἅμα τῆς Βουλῆς καταρτισθησομένης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τῆς προσεχοῦς βουλευτικῆς περιόδου, νὰ εἰσαγάγῃ εἰς αὐτὴν τὸ τε παρὸν ἡμέτερον διάταγμα καὶ τὸ νομοσχέδιον, τοῦ ὁποίου ἡ διάταξις θέλει τεθῆ ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦδε, καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τὴν κύρωσιν αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ἡμέτερον ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀνατίθεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 18 Ἰουλίου 1879.

ΓΕΛΙΡΓΙΟΣ.

*Α. Κουμουνδοῦρος, Θεόδ. Π. Δηλιγιάννης, Α. Ἀγγερινός,
Γ. Μπομπουλῆς.*

Τὸ νάωθι δόμημα τοῦ ἐν τῇ Συμβάσει ἀναφερομένου Συμβουλίου ἀνάγεται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ τελευταίου κυβερνητικοῦ μέτρου.

Ε') ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

Τὸ ἐπὶ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν Ἑλληνικῶν δανείων τῶν 1824 καὶ 1825 Συμβούλιον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτῷ καθηκόντων προσεπάθησε μέχρι τοῦδε νὰ προτρέψῃ τοὺς κατόχους τῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκογράφων, ὅπως καταθέσωσιν αὐτὰ ἐπὶ ἀποδείξει βεβαιούσῃ τὴν τοιαύτην κατάθεσιν, διὰ ν' ἀνταλλαχθῶσιν ἀκολούθως καὶ μετατραπῶσι. Ἡ δημοσία εἰδοποίησις περὶ τοῦ ὅτι τὸ συμβούλιον εἶνε ἕτοιμον νὰ προβῆ εἰς τὸ ἔργον του, μόνον μέχρι τούτου ἐν τῷ παρόντι, (δηλαδὴ τῆς παραδοχῆς τῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν) εὐρέως ἐκυκλοφόρησε. Ἐκτοτε παρῆλθεν ὀλόκληρος μὴν, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε κατετέθησαν παλαιὰ ὁμολόγια καὶ τοκογραφα ὀνοματικῆς ἀξίας μόνον 128,000 λιρῶν, ἀντιπροσωπεύοντα νέα ὁμολόγια ὀνοματικῆς ἀξίας λ. 27,000. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ παρέλευσις ἡμίσεος ἑκατονταετηριδος, ἀφ' ὅπου τὰ παλαιὰ ὁμολόγια ἦσαν ἐμπορεύσιμα, ὡς τίτλοι ἀποφέροντες τόκον, ἐξωστράκισε πολλὰ ἐξ αὐτῶν μέχρι τῆς λήθης, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἐνεστῶτες κάτοχοι αὐτῶν εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμνήμονες ἢ ὀλίγωροι καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς

των, κατὰ συνέπειαν δὲ ἀδρανεῖς εἰς τὴν προσαγωγὴν αὐτῶν. Μολαταῦτα μικρὰ δύναται νὰ υπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀληθὴς αἰτία τοῦ δυσαρέστου ἀποτελέσματος, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἐπετεύχθη, κεῖται ἀλλαγῶν, τὸ δὲ Συμβούλιον κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἀνεύρῃ τὴν αἰτίαν ταύτην.

Εἰς πολλοὺς τῶν κατόχων, δυναμένους νὰ χρησιμοποιήσωσι τὰ παλαιὰ ὁμολογία τῶν ὡς ἀσφάλειαν, ἤτοι ἐνέχυρον πρὸς λήψιν γρημάτων, ἢ ἐτέρας ὁμοίας εὐκολίας, ἢ προσωρινὴ ἀνταλλαγὴ αὐτῶν ἐφ' ἀπλῆ καταθέσεως ἀποδείξει παρουσιάζει δυσκολίαν. Τὸ τοιοῦτον ἀποδεικτικὸν δὲν παρέχει αὐτοῖς τὰς αὐτὰς εὐκολίας, τὰς ὁποίας παρέχουν οἱ παλαιοὶ τίτλοι. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἄρθρον τῆς συμβάσεως ὁ τόκος τῆς πρώτης ἐξαμηνίας ἀπόλλυται ὡς πρὸς μόναν τὰς παλαιὰς ὁμολογίας, αἱ τινες δὲν ἤθελον κατατεθῆ πρὸ τῆς 15 Ἰουνίου, οὐδεὶς κάτοχος διακινδυνεύει τὴν θέσιν του, ἀναβάλλων τὴν κατάθεσιν μέχρι τότε. Ἡ σύμβασις δὲν ἐδύνατο νὰ περιέχῃ συντομωτέραν προθεσμίαν, διότι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν τοιοῦτων συμβιθασμῶν πρέπει νὰ παρέχεται τοῖς ὁμολογιούχοις χρονικὸν τι διάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου νὰ προσέλθωσιν.

Ὁ λόγος ἐν τούτοις, ὅστις πιθανῶς ἀποτρέπει πλείστους ὁμολογιούχους ἀπὸ τοῦ νὰ καταθέσωσι τὰς ὁμολογίας των, εἶναι ἡ ἀμφιβολία των ὡς πρὸς τὴν τελικὴν πραγματοποιήσιν τῆς μετατροπῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πολλοὶ φυσικῶς προτιμῶσι νὰ μένωσι κατὰ μέρος καὶ νὰ καραδοκῶσι διὰ νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν σύμβασιν ἐὰν ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐπιτυχία τῆς. Ἐὰν δὲ μὴ, νὰ μὴ συντελέσωσιν εἰς ματαίαν προσπάθειαν. Οὐδὲν ἕτερον πλὴν τῆς προσεγγίσεως τῆς 15 Ἰουνίου καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἀπωλείας τοῦ τόκου τῆς πρώτης ἐξαμηνίας, δύναται νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν προσχώρησιν των εἰς τὴν μετατροπὴν, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐπιμείνωσι μέχρι τοῦ χρόνου τούτου, θέλουσι μολαταῦτα προσέλθει. Ἄλλ' ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖον διὰ τὸ ὁποῖον ἀμφιβάλλουσι· διότι νομίζουσιν, ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον 18 τῆς συμβάσεως τὸ συμβούλιον δεόν νὰ προσπαθῆσιν νὰ ἐπιτύχῃ πρὸ τοῦ χρόνου τούτου ἀναγραφὴν ἐκ μέρους τοῦ χρηματιστηρίου, καὶ μόνον τότε νὰ ἐκδώσῃ τὰς νέας ὁμολογίας.

Ἐν ἀντιθέσει ὑπεβλήθη εἰς τὸ Συμβούλιον ἡ ἐκδοσις, ἀντὶ ἀποδεικτικῶν καταθέσεως, διαπραγματευσίμων ἀποδεικτικῶν ἀπέναντι τῶν κατατιθεμένων παλαιῶν τίτλων. Λαβὸν ὅμως

τὸ Συμβούλιον ὑπ' ὄψιν τὴν γνωμοδότησιν δικηγορικῶν συμβουλίου, παρετήρησεν ὅτι τοῦτο δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ, διότι ἡ ἐκδοσις ἀποδεικτικῶν θέλει γεννήσῃ δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ κομιστοῦ αὐτῶν ν' ἀπαιτήσῃ νέας ὁμολογίας, ἢ ἅπαντα τὰ πλεονεκτήματα τὰ ἀνήκοντα αὐταῖς, τὸ δὲ Συμβούλιον μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοιοῦτων ἀποδεικτικῶν δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς παλαιοὺς τίτλους ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῆς συβάσεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται, ὅτι τὸ Συμβούλιον τίθεται εἰς δίλημμα, καὶ ὅτι ἅπασα ἡ ἐργασία τῆς μετατροπῆς κινδυνεύει ἔνεκεν τοῦ ὄρου ὅστις φαίνεται ἐπιβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ 18 ἁρθρου τῆς συμβάσεως, καὶ ὅστις καθιστᾷ οὕτω τὴν μετατροπὴν ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς πρὸς ἀναγραφὴν τῶν ἐλληνικῶν χρεωγράφων ἀδείας τοῦ χρηματιστηρίου.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο μετηνέχθη αὐτολεξεί ἐκ τῆς συμβάσεως τοῦ 1867· τῆς συμβάσεως ταύτης οὔσης τὸ ἀποτέλεσμα, ὄλων τῶν προηγουμένων προσπαθειῶν, καὶ τυχούσης τῆς συνδρομῆς ἑλῶν τῶν μερῶν, τοῦ δὲ ὄρου τούτου θεωρηθέντος ἀναγκαιῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐρευνημένων τῶν περιστάσεων ὑφ' ἃς ὁ εἰρημένος ὄρος διευτώθη, ὁ K- Haslewud ἐμνημόνευσεν, ὅτι ὁ τότε ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπεθύμει, διὰ νὰ ἔχῃ βεβαιότητά τινα περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς συμβάσεως, νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ χρηματιστηρίου. Τὸ Συμβούλιον ἀναμφιβόλως ἤθελεν εὐρεθῆ καὶ τότε εἰς τὸ αὐτὸ δίλημμα εἰς ὃ καὶ νῦν, ἐὰν ἡ σύμβασις τοῦ 1867 προέβαιεν εἰς ἐκτέλεσιν.

Ἐπειδὴ σκοπὸς τῆς ἐνεστῶσης συμβάσεως καὶ τοῦ κυρώσαντος αὐτὴν νόμου εἶναι ἡ πραγματοποιήσις τῆς συμβάσεως καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐλληνικῆς πίστεως, τὸ Συμβούλιον φρονεῖ ὅτι καθήκον του εἶναι, ἀναμφιβόλως δὲ καὶ ἐπιθυμία τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς συμβάσεως. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ Συμβούλιον δεόν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρὸς ὁδηγίαν του 1) τὸν χαρακτῆρα τῶν ὁμολογιούχων (καθ' ὅσον συνήνεσαν εἰς τὴν σύμβασιν)· 2) τὰ ἔθιμα τοῦ χρηματιστηρίου, καὶ 3) τὰ ὑπάρχοντα προηγούμενα ὁμοίων μετατροπῶν, κυρωθεισῶν ὑφ' ἐτέρων κυβερνήσεων.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἀρκετὰ ἤδη ὑπάρχουσι διδόμενα, ἀνάγκη

κη δὲ μόνον νὰ προστεθῆ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Ὀλλανδοὶ ὁμολογιούχοι ἐξακολουθοῦσι τηροῦντες θέσιν ἐχθρικήν κατὰ τῆς συμβάσεως, τὴν θέσιν αὐτῶν ἐνισχύει πᾶν κώλυμα εἰς τὴν ταχεῖαν πρόδον τῆς μετατροπῆς. Ἀλλὰ τῆς μετατροπῆς ἀρξαμένης ἀπαξ μετὰ ζέσεως οἱ Ὀλλανδοὶ θέλουσι προσχωρήσει. Οἱ Ἄγγλοι ὁμολογιούχοι δημοσίᾳ καὶ δημοτύμως ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν των τοῦ ν' ἀντάλλάξωσι τὰς παλαιὰς ὁμολογίας των διὰ νέων, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ πεισθῶσιν ὅπως δεχθῶσι προσωρινήν τινα καὶ μηδεμιάς ἀξίας ἀπόδειξιν παραλαβῆς ἀντὶ τῆς καταθέσεως πραγματικῶν, καὶ τοι μὴ προσοδοφόρων, παλαιῶν ὁμολογιῶν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρηματιστήριον τὸ Συμβούλιον ἤλπισεν ὅτι, ἔχον συλλελεγμένον, καθ' ὃν ἠκολούθησε τρόπον, ἱκανὸν ποσὸν καὶ τοι πιθανῶς οὐχὶ τὸ πλεόν τοῦ ἡμίσεως τῶν ὑπαρχόντων τίτλων, καὶ ἔχον εἰς χεῖρας σχέδιον τῶν νέων ὁμολογιῶν καὶ ἀπόδειξιν, ὅτι τὰ ἔσοδα τὰ διατεθέντα ἤρξαντο ἤδη νὰ εἰσπράττωνται διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νέων ὁμολογιῶν, ἐδύνατο τότε νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸ χρηματιστήριον καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναγραφὴν τῶν νέων ὁμολογιῶν. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ προγράμματος τούτου ἀτυχῶς ἀπέτυχε διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους. Μετὰ τὰς πρῶτας συλλεχθεῖσας 80,000 λίρας, αἵτινες προσήχθησαν ὀρητικῶς, ἡ ἡμερησία κατάθεσις παλαιῶν ὁμολογιῶν ἔφθασεν εἰς μικρὰν ποσότητα. Μετὰ τοσοῦτον μικρᾶς ποσότητος ἐν χερσὶν θὰ ἦτο ὀλέθριον νὰ ζητηθῆ παρὰ τοῦ χρηματιστηρίου ν' ἀναγραφῆ.

Ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἡ ὀπισθοχώρησις τῶν Ἄγγλων ὁμολογιούχων δὲν εἶναι βᾶσιμος (radical), ἀλλὰ τῆς διαδικασίας (of procedure) ἐὰν τὸ συμβούλιον ἐξουσιοδοτεῖτο νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς ἀμέσως νέας ὁμολογίας εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν παλαιῶν ὁμολογιῶν καὶ τοκογράφων, τὸ ὑπὲρ τῆς μετατροπῆς ῥεῦμα ἤθελεν εἶσθαι ὀρητικόν, καὶ πρὸ τῆς 15 Ἰουνίου τὸ ὅλον τῶν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κατεγόμενον καὶ πιθανῶς μέγα ἐπίσης μέρος τῶν ὑπὸ Ὀλλανδῶν, ἤθελε πράγματι παρουσιασθῆ καὶ μετατραπῆ.

Πῶς ἤθελε τότε ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τοῦ χρηματιστηρίου καὶ τῶν κατόχων τῶν χρεωγράφων τῆς; Τοῦτο ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τρίτου ἀντικειμένου. Τὰ προηγούμενα ἐτέρων κυβερνήσεων εὐρειαίων ἐν τῇ αὐτῇ θέσει. Ἀληθῶς ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν ἔχει ἀνάγκην

κην νὰ πράξῃ τι πλεόν τοῦ ὅτι ἔπραξαν ἡ Αὐστριακὴ Αὐτοκρατορία, ἡ Πορτογαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἐθεωρήθη ἐν ταύτῳ ἀνάρμοστον καὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν Κράτους αὐτονόμου, τὸ νὰ θέσῃ τὴν οικονομικὴν του πίστιν εἰς τὴν διάκρισιν ἐνὸς ἰδιωτικοῦ Σωματείου, ὁποῖον εἶναι ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Λονδίῳ χρηματιστηρίου. Αἱ κυβερνήσεις αὗται προέβησαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτων συμβιβασμῶν καθ' ὃν τρόπον συνεφώνησαν μετὰ τῶν πιστωτῶν των καὶ ἀφήκαν τὰ συνεπῆ διαβήματα ὡς πρὸς τὴν ἀναγραφὴν κλπ. εἰς τοὺς ἰδίους ὁμολογιούχους, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος τοῦ νὰ κηκηνται κυβερνητικὰ χρεώγραφα, συνεδέθησαν καὶ ἐπαυτίσθησαν πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς κυβερνήσεως καθ' ὅσον ἀπέβλεπε τὴν ὑπὸ τοῦ χρηματιστηρίου ἀναγραφὴν.

Τῇ ἀληθείᾳ, ὅπως ἀποδοθῆ δικαιοσύνη εἰς τὸ χρηματιστήριον, ἡ ἐπιτροπὴ αὐτοῦ δὲν δύναται συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύουσαν πρακτικὴν νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀναγραφὴν χρεωγράφων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πράγματι εἰς κτηλοφορίαν. Μόνον δὲ ὅταν τοιαῦτα χρεώγραφα εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τῶν δικαιουμένων νὰ κατέχωσιν αὐτὰ δυνάμει τοῦ γενομένου συμβιβασμοῦ, αὐτοὶ οὗτοι οἱ ὁμολογιούχοι, τῶν ὁποίων πολλοὶ εἰσὶ μέλη τοῦ χρηματιστηρίου, δικαιοῦνται ν' ἀπαιτήσωσι καὶ ἐπιτύχωσι τὴν ἀναγραφὴν, ἡ δὲ Βασιλικὴ κυβέρνησις, δίδουσα πᾶσαν ἀπόδειξιν τῆς ὑψηλῆς χρηστότητος καὶ ἀκρας τιμιότητος διὰ τῆς ἀκριβοῦς πληρωμῆς τῶν τόκων καὶ τοῦ συμφωνηθέντος χρεωλυτικοῦ κεφαλαίου, συμφώνως πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς, δὲν θέλει ἔχει ἀνάγκην νὰ ὑποβάλλῃ τοὺς συμβιβασμούς τῆς εἰς τὴν διαιτησίαν ἰδιωτικοῦ σωματείου, κάμνουσα οὕτως ἵνα ἡ ἐνέργεια αὐτῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ σωματείου τούτου.

Τὸ χρηματιστήριον δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἀναγραφὴν χρεωγράφων, ὧν οἱ τόκοι πληρόνται ἀκριβῶς καὶ τὰ ὁποῖα κατέχονται ὑπὸ μεγάλου τμήματος τῶν μελῶν του. Ἀλλ' ἐξαρτῶσα τὴν μετατροπὴν ἐκ τῆς προκαταβολικῆς συναινέσεως τοῦ χρηματιστηρίου, ἡ κυβέρνησις ὑποβάλλει τὰς πράξεις τῆς εἰς τὴν κρίσιν σωματείου, ὅπερ κατὰ τὰ ἔθιμά του δὲν δύναται νὰ προδικάσῃ ὑπόθεσιν τινα, οὔτε ν' ἀπορρίψῃ αὐτὴν, διότι πλήρη τὰ πλεονεκτήματα θὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς ἐπιτυχοῦς μετατροπῆς.

Τὸ συμβούλιον ἐξετάσαν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ περισκέψεως τὸ ὅλον ζήτημα, ὅπως ἀμερολήπτως ἐξετέθη, καὶ ἐπιθυμοῦν διακαῶς τὴν εὐδωσιν ἐπιχειρήσεως τοσοῦτον ὠφελίμου εἰς τὰ ὕψιστα τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα, τολμᾶ νὰ προτείνῃ τὸν ἐπόμενον τρόπον, ὅστις εἶναι ἐντελῶς σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς συμβάσεως καὶ ὅστις ἀληθῶς φαίνεται νὰ ἦναι ὁ μόνος τρόπος πρὸς πραγματοποίησιν τῶν διατάξεων τῆς, τῶν κυρωθεισῶν διὰ τοῦ νόμου.

Τὸ ἄρθρον 18 εἶναι πρόνοια, ἣτις φαίνεται ἀφορῶσα εἰς τὴν ἀναγραφὴν, καθ' ὅσον μόνον ἐπηρεάζει αὕτη τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Ἐπομένως ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔχει πλήρες δικαίωμα, κατὰ πᾶσαν νομικὴν ἑρμηνεῖαν, νὰ παραιτηθῇ νὰ τροποποιήσῃ ἢ ν' ἀναβάλῃ πᾶν πλεονέκτημα προκύπτον ἐξ αὐτῆς. Ἀπαιτεῖται ὅμως, ἵνα ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπευθύνῃ πρὸς τὸ συμβούλιον δῆλωσιν κατὰ τὸ συνημμένον σχέδιον, ἣτις δῆλωσις ἐρμηνεύουσα τὸ ἄρθρον, ἀπλῶς μόνον ἀναβάλλει τὸ ζήτημα τῆς ἀναγραφῆς καὶ ἐξουσιοδοτεῖ τὸ συμβούλιον νὰ προβῇ εἰς τὴν μετατροπὴν τῶν παλαιῶν διὰ νέων χρεωγράφων.

Ἐπολογίζεται ὅτι τὰ νέα χρεώγραφα θέλουσιν εἶσθαι ἔτοιμα ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἀπαιτοῦνται προσέτι τρεῖς ἐβδομάδες διὰ νὰ ἀποσταλῶσι ταῦτα εἰς Ἀθήνας ὅπως ὑπογραφῶσιν ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ νὰ ἐπιστραφῶσι. Ἐπομένως ἀπὸ τῆς 15 Μαΐου ἡ πραγματικὴ μετατροπὴ δύναται ν' ἀρχίσῃ καὶ ἡ εἰς τὸ χρηματιστήριον ἀναγραφὴ ν' ἀκολουθήσῃ, λίαν πιθανῶς πρὶν ἢ ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ συνέλθῃ ἐκ νέου, ὅτε λίαν πιθανῶς ν' ἀναγγελθῇ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πίστις καθ' ὅλοκληρίαν ἀπεκατέστη.

Ἐν τούτοις εἶναι οὐσιῶδες ἵνα ἡ δῆλωσις περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποσταλῇ εἰς τὸ Συμβούλιον διὰ τῆς πρώτης δυνατῆς εὐκαιρίας — διὰ τοῦ ἐπιστρέφοντος ταχυδρομείου εἰ δυνατόν — εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποτραπῇ πᾶς κίνδυνος δεινώσεως τῆς ἐνεστώσης κρίσιμου θέσεως.

Ἐν Λονδίῳ 4 Αὐγούστου 1879.

E. P. WOUVERIE Πρόεδρος.